GEO BOGZA

ANII ÎMPOTRIVIRII

EDITURA TINERETULUI

CUPRINS

ȚARA DE PIATRĂ

PERIFERIE

TRAGEDIA POPORULUI BASC

II. PAMFLETE

III. ARTICOLE

TIMPURI INTUNECATE

CONDEIE IN LANȚURI

Dragi cititori,

Vă rugăm să ne comunicați părerea voastră în legătură cu această carte, scriindu-ne pe adresa: *Editura Tineretului*, Str. Nikos Beloiannis 25, Raionul I. V. Stalin, București.

Nr. 1229
Redactori de carte: M. Slavu și M. Ghițescu
Tehnoredactor: Ligia Naum
Tehnoredactor urmăritor: G. David
Corector: Ani Riza

Dat la cules 17.X.953. Bun de tipar 21.XII.953. Tiraj 30000+160. Hârtie s. velină de 65 gr. m.p. Coli de editură 22,902. Ft. 135x210. Com. editurii 939. Ediția I Prețul per exemplar Lei 14. A. 05127. Pentru bibliotecile mici indicele de clasificare (8 R).

Tiparul executat la Combinatul Poligrafic Casa Scânteii „I. V. STALIN" București — R.P.R.

cu câte două vagoane, cel din spate aglomerat, cu oameni înghesuiţi unul în altul ; cel din faţă gol, aproape pustiu. Pasagerii de clasa I nu s'au trezit încă.

E în adevăr ciudat să vezi cum în fiecare staţie, deşi vagonul din faţă e gol, oamenii se suie tot la remorcă, înghesuindu-se unii peste alţii, călătorind agăţaţi de scări. E în adevăr ciudat să vezi vagonul din faţă elegant şi gol, doar cu taxatorul, pe când mizerabila cutie pe roate e supraîncărcată cu călători, tăcuţi şi gravi.

E în adevăr ciudat, dar e şi unul din cele mai instructive spectacole din câte pot fi văzute în Bucureşti.

ORELE ORAŞULUI

Ciobanii care de pe culmile munţilor privesc cerul, ştiu să urmărească în uriaşa lui oglindă reflexele fiecărei ore, unice, fără asemănare cu ale celei care urmează. Ei ştiu deasemeni că altfel răsună în văi vocea oamenilor şi altfel stau firele de iarbă în răsărit, la amiază sau în amurg. Văile sunt populate cu umbre, puse în mişcare de lumina soarelui sau a lunii.

După cum ele cresc sau descresc, după cum timpul înaintează, tot ceeace e în natură are altă culoare, alt reflex şi alt sunet. Pământul învârteşte în spaţiu, dela apus spre răsărit, un uriaş evantai, o vastă succesiune de înfăţişări ale lumii, felurite dela oră la oră.

*
* *

In oraşe, fiecare oră are nu numai culoarea sau sunetul din natură, ci noi caracteristici, proprii vieţii oamenilor laolaltă. Sunt evenimente care au loc în marile oraşe, în fiecare zi, cu o regularitate cosmică, şi dacă s'ar întrerupe o singură dată ar însemna o catastrofă. Oraşul trăieşte în el însuşi, uriaş şi multiplu, şi viaţa lui isvorîtă din munca oamenilor e o

forţă al cărei tumult întrece chiar cel mai puternic fluviu.

Sunt ore ale zilei şi ore ale nopţii, 24 în total, de câte 60 de minute fiecare, şi în ele încap, între un răsărit şi altul, tot clocotul marelui oraş, bucuriile, tristeţile şi disperările oamenilor, pulsul uriaş, adeseori neliniştit, dar neoprit al umanităţii.

* * *

La 5 dimineaţa, pe timp de iarnă, oraşul e încă în întuneric. La Văcăreşti, se mai aude strigătul gardienilor, care alături de ţipătul cucuvaelor a sfâşiat toată noaptea somnul celor o mie de deţinuţi : numărul unu, bineee... Ca o piatră care desprinsă din vârful muntelui stârneşte în cădere o avalanşă, vocile gardienilor se trezesc una după alta, aproape înnebunite : numărul doi, bineee... numărul trei, bineee... Dincolo de Mandravela, clădirile ospiciului de nebuni stau ancorate în noapte, asemeni unor misterioase corăbii. Acolo, oamenii dorm în braţe cu o păpuşă de lemn sau fac de veghe pe cap cu o chivară împărătească, de carton.

La 5 dimineaţa, în cazărmile dela marginea oraşului, gornistul sună deşteptarea. Accentele metalice smulg din somn soldaţii, care dormeau cu respiraţii adânci, aducându-i nedumeriţi şi trişti la suprafaţa zilei. Mâini noduroase trag în picioare „bocancii statului", şi viaţa cazărmilor începe din nou, la lumina lămpilor, pe când afară e încă noapte.

In acest timp, asemeni unor mori care ar avea de măcinat o ultimă recoltă, tipografiile sunt în plină

activitate. Cu puțin înainte, secretarii de redacție, obosiți și palizi, „au încheiat" ediția cu ultimele știri primite prin telefon, lângă linotipuri. Acum, rotativele și-au început uruitul lor uriaș, devorând sulurile de hârtie. La 5 dimineața, în subsolurile tipografiilor, rotativele scuipă munți de ziare, învârtindu-se cu maximul de turații, ca mașinile unor transatlantice care s'ar fi luat la întrecere.

De prin cotloane, de prin subsoluri, de pe sub poduri, ceata vânzătorilor de gazete se îndreaptă spre tipografii. Rupți, murdari, plini de păcură și de cărbuni, vânzătorii de ziare se masează la ușa tipografiilor, în întuneric, în frig, în ploaie, așteptând clipa când vor putea striga pe străzi marfa lor proaspătă, încă fierbinte, dar din păcate de o calitate tot mai îndoelnică.

*

* *

Șase dimineața este ora periferiilor: în dosul perdelelor murdare, făcute dintr'un metru de americă, încep să se agite umbre. E ora când se aprind lămpile. La 6 dimineața, de jur împrejurul Bucureștiului, zeci de mii de mâini se întind spre lămpile agățate în perete și fac lumină. O mână ridică sticla afumată, iar cealaltă duce chibritul deasupra fitilului.

Pentru a face lumină la periferie e nevoie de amândouă mâinile. In centru, ajunge un singur deget și lumina țâșnește din becuri. Dar la 6 dimineața nimeni nu aprinde lumina în centru. Pentru oamenii din centru ora aceasta e poate cel mult ora viselor. Pentru oamenii dela periferie, șase dimineața e ora trezirii

la realitate, la o viață fără vis, dintr'un somn fără vise.

E ora când mâinile care muncesc, mâinile care țin între degetele lor acul sau săpunul de spălat rufe, aprind lămpile. Mâini de spălătorese, mâini de croitorese, mâini de femei care lucrează în fabricele de tricotaje, mâini uscate, slabe și pline de noduri, se îndreaptă prin întuneric, ca spre o icoană la care ar vrea să se roage, spre lampa agățată în perete. Flacăra pâlpâie puțin, apoi lumina se răspândește în cameră. O lumină anemică, de miez de noapte. N'ai crede că la razele ei începe o nouă zi.

Totuși, sub lumina aceasta roșiatică, viața începe. E drept că într'un spațiu restrâns, îngrămădită între cei câțiva metri pătrați ai camerei, în care se găsesc patul, mașina de gătit, un dulap, o masă și uneori încă un pat. Paturile pe care le părăsesc oamenii sunt paturi de scânduri. Sunt paturi tari, de periferie, care rămân goale la 6 dimineața.

Sunt fel de fel de paturi în București. Cu cât mergi mai spre centru, cu atât paturile sunt mai moi și oamenii le părăsesc mai târziu. La 4 și la 5 dimineața se trezesc cei care dorm pe scândura goală. Urmează cei care au parte de saltele de paie, cei care dorm pe somiere, cei care au saltele de lână și perne de puf, din ce în ce mai târziu, până aproape de prânz, ora la care marile cucoane coboară din paturi acoperite cu o spumă de dantele.

Astfel sunt părăsite, dela periferie spre centru, paturile orașului. Iar fiecărui fel de pat și fiecărei ore de trezire, îi corespunde un alt fel de a se spăla. Cu

cât paturile sunt mai moi şi oamenii se scoală mai târziu, cu atât se spală mai îndelung şi mai complicat. Patru dimineaţa corespunde unui fel de a se spăla care durează o jumătate de minut şi la care se cheltue o jumătate de litru de apă. Cucoanele care se scoală la vremea prânzului, din paturi de puf, se spală o oră întreagă, consumând un sfert de tonă de apă.

Paturilor cu saltele de paie le corespund lighianele de tablă. Dar sunt şi paturi cu cel mult o rogojină, şi oamenii care dorm pe ele nici nu ştiu măcar ce e un lighian. Din sticla cu apă pentru noapte îşi umplu gura şi, ţuguind buzele, îi dau drumul sau o opresc, ca dintr'un robinet, după cum au nevoie. E cel dintâi sistem de apă curentă pe care l-a cunoscut omenirea. Din câteva guri oamenii izbutesc să se spele pe mâini şi pe obraz. Cei care se scoală la 5 nu ştiu de pasta de dinţi şi nu au prosop. Se şterg pe poalele cămăşii, pe care o vâră apoi în pantaloni.

Către ora 6 îşi fac apariţia lighianul de tablă şi prosopul de americă; apoi, mult mai târziu, peria şi pasta de dinţi şi prosopul pluşat. Pentru cucoanele care părăsesc patul spre amiază, sunt preparate din timp băi parfumate; toaleta lor ţine un ceas, în care timp sunt folosite zeci de borcane cu alifii, oglinzi şi aparate electrice.

Femeile care se scoală la şase dimineaţa au pentru toaleta lor cel mult un săpun, un prosop şi un pieptene, adeseori cu dinţii rupţi. Trei minute după ce s'au dat jos din pat, sunt gata şi se apucă de treabă.

Camera s'a răcit către ziuă şi femeile, îngenunchind

în fața sobelor ca în fața unor altare, reaprind focurile.

Alături de sobe au stat toată noaptea, pline cu porumb ca să nu-și strice forma, ghetele cu care copiii au umblat în ajun prin ploaie sau zăpadă. Femeile le cercetează cu grijă dacă s'au uscat și, uneori cu un suspin, privesc mai îndelungat pingelele.

La ora 6 dimineața, în subsoluri sau în barăcile lor de scânduri, cismarii își reîncep munca. In viața unui oraș, cismarii sunt oamenii care muncesc cel mai mult și mai fără folos. La 10 sau 11 noaptea, în gheretele lor e încă lumină.

Inăuntru, un om aplecat peste o gheată bate cu ciocanul. La miezul nopții și uneori și mai târziu, omul e tot acolo, izbind amarnic în talpa ghetelor. După ce au stat câteva ore scufundate în întuneric, la 6 dimineața barăcile cismarilor se luminează din nou și se aude iarăși ciocanul.

Intre 5 și 6 dimineața, clopoțelul agățat la ușa brutăriilor începe să sune. Din fund, de după cuptoare, apar oameni greoi. Mâini păroase și pline de făină poartă pâinea spre mâini uscate, slabe, flămânde. Mâini de femei duc pâinea la sân, ascunzând-o sub șaluri vechi, cârpite. Se aud glasuri de copii, și mâini mici, roșii de frig, apucând pâinea cu toată puterea de care sunt în stare.

Șase dimineața e ora pâinii negre pe care femei și copii o duc spre casă pe străzile periferiilor, ținând-o strâns la piept, în dreptul inimii.

*

* *

Spre 7 dimineața încep să sosească în București trenurile care au plecat de cu seară din orașele dela marginea țării. Locomotivele uriașe înaintează obosite în lungul peroanelor și se opresc. Lumea din vagoane dă năvală, rostogolindu-se ca un val spre ieșire.

Pe timp de iarnă, în lumina încă tulbure a orei 7, sunt oameni care văd pentru prima oară Bucureștiul și li se pare haotic. Orașul se desface din cețuri, părând că atunci se naște, gigantic și monstruos.

Escrocii care își fac meseria în preajma gării pândesc în colțul străzii, alegându-și victima. Omul care a călătorit toată noaptea se vede întâmpinat deodată de un fel de domn bucureștean cu brațele întinse: când ai sosit în București?

Câte una din fetele de pe calea Griviței, palidă, cu cearcăne la ochi, oprește vreun călător cu haine țărănești: vii să te'ncălzești puțin?

Astfel se arată orașul, din zorii zilei, cu toată mizeria și ticăloșia lui.

Dar este și un altfel de oraș.

La șapte dimineața, cartierele Bucureștiului par teatrul unei vaste conspirații. La ora aceea, nu e casă a cărei ușă să nu se deschidă și un om să nu se strecoare în stradă, grăbit și preocupat. La răspântii se strâng în pâlcuri. Tramvaiele îi poartă pe toți spre porțile uzinelor.

Tăcuți și gravi, par că se ignoră unii pe alții, dar se îndreaptă cu toții spre aceeași țintă.

*

* *

In natură, ora 8 dimineaţa nu are o semnificaţie deosebită. In oraşe, are însă una cumplită : e ora registrelor. Peste noapte, registrele au stat închise în sertare sau în case de fier, ca în nişte cavouri. Dar la 8 dimineaţa reapar.

E ora când în camerele cu pereţii afumaţi şi cu inscripţia „Scuipatul pe jos strict interzis“, registrele sunt larg deschise cu toată suprafaţa lor de cifre, de vid şi de moarte.

Un domn bătrân, cu ochelari, cu umbrelă şi cu galoşi vechi, a luat dintr'o staţie tramvaiul, l-a schimbat cu altul, s'a dat jos, a privit ceasul, a pornit-o repede, a dat un colţ, a ajuns, a urcat gâfâind treptele şi-a svârlit paltonul şi pălăria şi s'a instalat la ghişeu cu registrul în faţă, ca un călău lângă cuţitul ghilotinei. E ora 8 fix.

La 8 şi un minut, prima victimă se şi prezintă. Caracatiţa birocratismului se trezeşte din somn şi-l ia în primire : vino mâine.

*

* *

La 9 dimineaţa, femeile gospodine s'au întors dela piaţă şi îşi încep munca. Dar mai întâi, se privesc câteva clipe în oglindă. Bărbaţii sunt la slujbă, copiii la şcoală. Femeile au rămas singure în toată casa. Se opresc în faţa şifonierului cu oglindă. Intr'o dimineaţă, descoperă cel dintâi fir de păr alb. Sunt năpădite de tristeţe, de senzaţia timpului care trece, a fiinţei fizice care se macină şi se ruinează.

Cu un suspin, pun mâna pe mătură sau montează pe colţul mesei maşina de tocat carne. Şi truda, stăruitoarea şi neştiuta trudă a fiecărei zile începe.

In munca lor, bărbații construesc. Pun cărămidă lângă cărămidă, lemn peste lemn, trag linie lângă linie; în fiecare minut au senzația că lucrul înaintează și seara se pot opri să-l contemple.

Munca femeilor e cum nu se poate mai ingrată. In fiecare zi o iau dela cap, fără să ajungă undeva. E o muncă în care nu se construește, ci se repară mereu ceeace în următoarele 24 de ore se strică iarăși. E ca în legenda meșterului Manole, numai că singure își zidesc trupul, între pereții casei în care sunt soții și mame, pentru ca viața să fie cu putință.

Nimeni nu-și dă seama câtă istovitoare trudă înseamnă acest lucru obișnuit, al fiecărei zile: odăile curate, farfuriile și paharele la locul lor...

*
* *

La 10 dimineața, spitalele cunosc cea mai vie activitate și cea mai mare emoție din cursul zilei. E ora „vizitei".

In restul timpului, saloanele lâncezesc. Bolnavii stau în paturi așezate la rând, citesc o carte sau privesc în tavan. Au boli care se vindecă încet, răni a căror închidere întârzie. Orele trec una după alta, monotone și lente, ca apele unui râu leneș, plin de plante putrezite. Uneori, străbate din stradă claxonul vreunui automobil și atunci bolnavii își aduc aminte că afară e un altfel de timp, ale cărui minute aleargă.

O singură dată pe zi această atmosferă se însuflețește. La ora când medicul șef, urmat de suita lui, părăsește cancelaria și începe vizita în saloane. La ora aceasta se hotărăște care bolnav trebue urcat pe masa de operație.

In spitale, 10 dimineaţa e ora destinului. Desigur, oamenii pot muri la orice fel de ore. Dar atât cât au fost bolnavi, marile hotărîri pentru a-i salva, marile tentative pentru a învinge moartea, la ora 10 au fost luate. E ora când drumul bolnavilor poate porni spre moarte sau înapoi spre viaţă. Oră cu soare uneori, pătrunzând prin ferestrele mari, scăldând în lumină saloanele; alteori cu o ploaie posomorîtă şi rece.

După ce medicul şef iese pe uşa salonului, bolnavii se potrivesc în pat pentru o lungă şedere. In vidul care începe, unii intră cu ochii în tavan, alţii pe o carte. Timp de 24 de ore, nimic deosebit nu mai poate interveni în viaţa lor. Ora „vizitei" a trecut.

Tot la ora 10, sute de oameni palizi pornesc spre uşa din dos a spitalelor, pe unde sunt primiţi bolnavii la consultaţii. Din cabinet, vorba medicului se aude până în sala unde pe bănci lungi aşteaptă toţi cei care s'au înscris în registru. Sunt multe femei îmbrobodite, în braţe cu copii care tuşesc până ce devin negri. Sunt bătrâni care abia îşi târăsc pe ciment şoşonii vechi, legaţi cu sfoară. Printre ei, câte un tânăr slab, cu haine mai curate.

Intâi, se aude bolnavul tuşind, apoi vocea doctorului: repaus, aer curat, lapte, ouă... Cuvintele cad grele, ca bucăţi de plumb, în urechile celor care aşteaptă să le vină rândul. Repaus, aer curat, carne, lapte... Ca sub o povară, spinările încep să se încovoaie.

*
* *

Către 11 dimineaţa, personalul hotelurilor începe să ciocănească la uşa acelor pasageri care n'au dat

încă niciun semn de viață. Așa se descoperă sinuciderile despre care au să relateze ziarele de seară.

Dar în viața plină de contradicții a orașului, ora 11 poate fi socotită ora florilor.

In Piața Universității, țigăncile Bucureștiului trăiesc atunci ora celei mai mari exuberanțe, țâșnind în fața fiecărui trecător cu brațele pline de flori.

*

* *

La ora 12 e miezul zilei. E o oră mai coaptă față de celelalte, care rămân mai crude. E o oră matură, plină, rotundă. O serie întreagă de impresii, izvorând din tot ce se petrece în natură, duce la această senzație : s'a copt ceva în felul cum curge timpul, e un punct maxim, un miez la care s'a ajuns.

E ora când în drumul lui pe cer soarele a ajuns la cel mai înalt punct și începe să coboare. Singura oră care s'a putut ști din cele mai vechi timpuri cu precizie. Ora când soarele trece la meridian. Un băț înfipt în pământ și iată anticul cadran solar ; umbra descrește minut cu minut, până ce ajunge cea mai mică din cursul zilei. Atunci e ora 12. Ora celei mai mici umbre. Copacii și munții, care în răsăritul soarelui au asvârlit peste pământ umbre uriașe și fantastice, le văd cum la ora aceasta se strâng la picioarele lor, tot mai mici, gata să dispară. E cel mai înalt punct de triumf al zilei. Puțin mai târziu, soarele începe să coboare și umbrele se întind din nou pe pământ.

Și în oraș, miezului zilei îi corespunde un punct maxim al activității umane. Ceeace începuse să se petreacă de dimineață pare că s'a împlinit și s'a copt.

Străzile s'au umplut de oameni și de automobile. In birouri e timpul când telefoanele sbârnâie mai nervos decât la orice altă oră a zilei. E ora ministerelor și a miniștrilor. E ora grea și dificilă, când miniștrii încep să primească în audiență. Un sfert din călătorii care au sosit în București, dela război și până azi, au venit pentru această oră. Ora când miniștrii iscălesc hârtiile pe care le scot din buzunar amicii lor politici.

E ora când din asemenea iscălituri, pe asemenea hârtii, se pot câștiga zeci de milioane. Fabuloasele afaceri care au avut loc în România în ultimii 20 de ani, la ora aceasta și-au primit certificatul de naștere. Pentru ora aceasta, călătoresc toată noaptea cu trenul și sosesc în București prefecți, partizani politici, tot felul de oameni de afaceri. La 12, ceeace fusese numai un proiect, numai un vis, poate deveni realitate. Ministrul a iscălit. Și numaidecât păduri încep să fie tăiate, în gări se grămădesc vagoane cu porci, din Constanța își iau drumul vapoare cu petrol.

Ora marilor afaceri e o oră intensă și multiplă. Soarele trece la meridian, miniștrii iscălesc, orașul trepidează și vuește. Tot la 12, sirenele fabricilor șuieră pentru repaosul de prânz.

Oamenii plătiți cu 40 de lei își întrerup munca pentru o oră, și așezându-se pe lângă ziduri, în cea mai mică umbră a zilei, scot din buzunare sferturi de pâine și desfac din bucăți de ziar castraveți murați.

Din cel mai înalt punct de pe cer, soarele luminează totul foarte bine.

1938

LA PORȚILE MORȚII

Vorbind de războ și de moarte, spunem adeseori: mormane de cadavre. Dar groaza noastră e totuși abstractă. Intr'o zi însă, vedem cu proprii noștri ochi un biet câine pe care-l calcă tramvaiul și inima ne înghiață.

Dacă vrem să ducem experiența mai departe, există în București un loc unde putem încerca toată spaima, mila și oroarea pe care o poate trezi un morman de cadavre. Se află pe cheiul Dâmboviței și-i spune „Serviciul de ecarisaj".

Serviciul de ecarisaj e locul penibil unde câinii pe care-i prind hingherii sunt omorîți în mod științific, după care sunt jupuiți de piele și fierți în cazane uriașe, pentru a fi prefăcuți într'o substanță cu valoare comercială : 3 lei kilogramul.

*
* *

După ce am văzut toate instalațiile acestei uzine a morții, am urcat într'un pod ca de moară. Un ardelean voinic scuipa tocmai în palme, apucându-se de lucru, cu o lopată.

Se afla acolo pe jos, pe scânduri, un morman de cu-

NOTA AUTORULUI

Multe dintre aceste articole și reportaje, suferind de lungimi sau repetiri, inerente activității jurnalistice, care ar fi dăunat lecturii în volum, m'am simțit dator să le revăd, dar esența lor a rămas aceeași ca în momentul când, între anii 1934-1939, au apărut în diferite ziare și reviste.

CUVÂNT ÎNAINTE

Cititorul tânăr, după lectura volumului de față, va avea sentimentul că a străbătut o lume de coşmar. Pentru vârstnici, faptele povestite în paginile care urmează nu ascund nicio surpriză. Ele au fost văzute şi trăite, în amar şi suferință, de milioane de oameni. Ei își vor aminti de grozăviile unei epoci care nu a dispărut de mult în negura istoriei şi vor putea atesta adevărul cuprins în această carte. In ansamblul lor, articolele şi reportajele prezentate aici alcătuesc o succintă cronică a ororilor dictaturii burgheze şi moşiereşti din țara noastră, între anii 1934—1939, cronică impresionantă prin forța ei artistică. Autorul ei este un inovator în domeniul ziaristicei, pentrucă a ridicat articolul de ziar şi reportajul la nivelul artei adevărate. Semnătura lui Geo Bogza era urmărită de cititori, într'o epocă în care atitudinea consecvent democratică constituia în țara noastră un act civic plin de curaj, iar exprimarea adevărului cu privire la viața îngrozitoare a poporului nu era lipsită de urmări şi riscuri. Fiecare articol de acest fel are deci valoarea unui foc de armă tras în duşman dela înălțimea unei baricade primejduită de asaltul dictaturii fasciste.

In epoca activității ziaristice antifasciste a lui Geo Bogza, presa românească era aproape în întregul ei în mâna marilor bănci şi monopoluri, fiind un mijloc de răspândire a otrăvurilor şi miasmelor ideologice ale partidelor reacțiunii. Pervertirea conştiinței maselor era urmărită pe căile cele mai diverse. In momentul în care mizeria mun-

citorilor şi ţăranilor era mai mare şi mai de nesuportat, paginile ziarelor reacţiunii ofereau un spaţiu uriaş ultimei crime senzaţionale, celei mai noi excrocherii sau afaceri veroase, ideilor urei de rasă, de învrăjbire naţională. Un spaţiu larg îl ocupau în presa reacţionară calomniile antisovietice, manifestări ale războiului urzit împotriva patriei socialismului biruitor.

Profesiunea de gazetar devenise, prin însăşi supunerea deplină faţă de sacul cu bani al burgheziei şi moşierimii, una dintre cele mai puţin onorabile. In marea lor majoritate, ziariştii erau simpli mercenari, căutând favoarea „viţelului de aur" al capitalismului.

In asemenea condiţii, gazetăria nu putea fi nici creaţie şi nici artă. Era *caracudism*, după numele vestitului reporter creionat cu genial sarcasm de către Caragiale. Caracudi era simbolul breslei de mercenari a gazetarilor burgheziei. Aidoma lui, toţi erau în goană după ştirile cele mai tari, mai aţâţătoare, prin fondul lor de inumanitate, şi atunci când nu erau oferite de realitate în cantitate suficientă, creierul în continuă efervescenţă al ziaristului le inventa fără sfială. „Apucăturile americane" ale lui Caracudi erau specifice întregii tagme de slujbaşi ai presei burgheze. Fenomenul acesta înjositor din punct de vedere moral şi cultural nu era însă izolat. El era numai o parte reprezentativă din fenomenul mai larg al decăderii şi descompunerii întregii culturi burgheze. Literatura, muzica sau plastica reacţiunii din România nu erau nici mai bune, nici mai rele decât jurnalistica burgheză.

In această perioadă, un grup de scriitori comunişti şi necomunişti şi-au asumat misiunea nobilă de a spune adevărul cu privire la viaţa de mizerie a poporului şi de a-i denunţa pe adevăraţii vinovaţi. Geo Bogza a făcut parte din acest grup, alături de talentaţi scriitori şi gazetari ca Alexandru Sahia, N. D. Cocea şi alţii.

Infrângând rigorile cenzurii reacţionare, opunându-se tendinţelor fascizante ale presei burgheze şi demascându-le, Geo Bogza a transformat munca gazetarului într'o forţă militantă, ziaristica devenind astfel prin contribuţia sa o

artă profund realistă, opusă net şi infinit superioară tuturor formelor de antirealism ale literaturii burgheze din ţara noastră.

Zi de zi, cu un efort în care conştiinciozitatea era manifestarea respectului pentru adevăr, Geo Bogza desvăluia miilor de cititori noi şi noi aspecte ale existenţei de infern creată poporului prin dominaţia marelui capital.

In proza ziaristică a lui Geo Bogza este duioşie şi indignare, ură şi dispreţ, ironie sau sarcasm, de cea mai bună calitate. S'ar părea că în aceeaşi personalitate artistică s'au reunit calităţile remarcabile ale tribunului, poetului liric şi pamfletarului neîndurător.

Artistul oferă o imagine concentrată, puternică, a realităţii. Cu economie verbală, gazetarul conturează în linii clare fizionomia vieţii de fiecare zi în societatea capitalistă. Mizeria poporului este atât de năprasnică, încât pentru a fi înfăţişată nici nu mai trebuesc metafore. Un stil sobru, împrumutat proceselor verbale, este uneori suficient: „Povestea cumplită a iernii a început. In prima noapte de iarnă adevărată, şomerul Teodor Peretenco, în etate de 54 de ani, încolţit de frig şi neavând unde să se adăpostească, a venit la chestura poliţiei şi s'a rugat să fie ţinut în arest până a doua zi dimineaţă. Cererea fiindu-i respinsă, şomerul Teodor Peretenco s'a culcat în curtea chesturii, unde a doua zi a fost găsit mort, acoperit de zăpadă. De atunci şi până acum, în diferite oraşe ale ţării au mai fost descoperite câteva cadavre de şomeri".

Nici nu trebue mai mult pentru a face înţeleasă de către cititori esenţa însăşi a capitalismului.

Imaginea artistică rezultă la Geo Bogza dintr'o participare intensă la viaţa poporului, în întregul ei. Poeţii burgheziei invitau cititorii la călătorii imaginare prin spaţii exotice, pentru a tăinui adevărul despre mizeria vieţii sociale din propria lor ţară. Ironistul fin constată: „Poeţii nu sunt cei mai mari măgari din ţara aceasta, dar mulţi dintre ei au urechi destul de lungi".

Geo Bogza caută poezia epocii sale nu în imaginar, ci în viaţa din jurul lui şi, cutreerând ţara în lung şi în lat, pre-

tutindeni unde poporul se află în suferinţă, descoperă şi împărtăşeşte tuturor momente, episoade şi scene din viaţa celor oprimaţi.

Iată un modest atelier de croitorie, eternizat ca într'un desen în cărbune, cu linii îngroşate de însăşi suferinţa celor ce muncesc: „In funduri de curţi, pe la mansarde, în încăperi dosnice, înnăbuşitoare, atelierele de croitorie par imaginea unui infern în care oamenii ard de vii, în cazane cu smoală. Intr'o căldură cu totul sufocantă, încât şi o singură ţigară ar mări-o funest, croitorii calcă. Inchipuiţi-vă în această atmosferă de iad, câteva maşini cu mangal, încinse, pe care croitorii le mişcă într'o parte şi alta, aplecaţi peste ele. Din stofa stropită cu apă urcă vapori fierbinţi, o emanaţie violentă care trăsneşte creierul şi provoacă o greaţă cumplită. Galbeni, livizi, cu feţele atât de înspăimântător desfigurate, încât par cadavre, croitorii calcă. Alături, înghemuiţi pe bănci de lemn, cocoşaţi, cu genunchii la gură, alţii trag firul lung de aţă. Mişcările lor ritmice, neîncetate, par ale unor condamnaţi la galeră. Fiecare împunsătură trebue supravegheată cu atenţie, milimetru cu milimetru. Buricele degetelor ard, ochii sunt împăenjeniţi, oasele înţepenite".

Tragedia ţărănimii muncitoare este văzută prin prisma obiectului primordial al strădaniei milioanelor de truditori ai pământului: pâinea. Asupra acestei pâini, udată cu sudoare şi lacrimi, îşi îndreaptă privirile poetul-gazetar: „Dela început trebue arătat că faptul cel mai important în felul de a sărbători Paştele al ţăranilor români e că obişnuesc cu prilejul acesta să mănânce pâine. E un eveniment care nu are loc decât de câteva ori pe an, la ocazii excepţionale"... „De Paşte ţăranii români mănâncă pâine... Cu multă evlavie, ca pe anafură, mestecă ţăranii români bucata de pâine între măselele lor late şi galbene. După masă, copiii ies pe la porţi cu câte o felie în mână, arătându-şi-le unii altora şi comparându-le, cum fac cu jucăriile copiii dela oraş. Aceasta nu se poate petrece decât de Paşte şi încă de două, trei ori pe an. E o realitate, valabilă cel puţin pentru trei sferturi din ţăranii români, care

la rândul lor formează trei sferturi din populaţia ţării. O ţară ale cărei holde de aur poeţii încurajaţi de oficialitate nu au mai contenit să le cânte. Nimeni n'a cântat faptul că ţăranii acestei ţări mănâncă pâine numai la Paşte. Nimeni n'a cântat pe copiii acestor ţărani care când au o felie de pâine ies în poartă să-i vadă toţi copiii de pe uliţă".

Geo Bogza se află în mijlocul şomerilor şi al celor care având încă de lucru nu ştiu dacă-l vor mai avea mâine, se află alături de miile de bolnavi de tuberculoză, părăsiţi destinului nemilos al maladiei lor, în mijlocul micilor vânzători ambulanţi, ce şi-au lăsat căminurile în căutarea unei bucăţi de pâine.

In faţa spectacolului oferit de modeştii călători ai unui vagon de tramvai de clasa II-a, gazetarul redactează în imagini o pagină de filosofie socială. Schimbările produse în metodele de exploatare ale marilor asupritori sunt surprinse cu ascuţime la fabrica de conserve a prinţului Ştirbey, în aspra vlăguire a sutelor de muncitori, la care se adaugă numeroşi copii.

Gazetăriei burgheze în goană după senzaţional, Geo Bogza îi opune astfel creaţia gazetarului progresist, scoţând la lumină obişnuitul vieţii de fiecare zi a orânduirii capitaliste : mizeria poporului. Asupra acesteia el se apleacă cu mâhnire, indignare şi revoltă. Când vorbeşte despre viaţa grea a oamenilor din popor, în glasul său se află, dincolo de amărăciune, duioşie.

Note de sarcasm şi ironie ucigătoare apar atunci când vorbeşte despre jefuitorii maselor. Un bilanţ de multe sute de milioane, al societăţii de chibrituri, semnat de un preşedinte al consiliului de administraţie şi un administrator delegat „indescifrabil" declanşează verva satirică a ziaristului împotriva milionarilor, care-şi ascund pudici jaful public sub masca anonimatului. „Inchipuiţi-vă, adunarea generală a acestei societăţi convocată pentru 19 Martie ora 11 în Calea Victoriei 68. Un automobil soseşte şi din el coboară : Marele Indescifrabil. Ia loc la masă, având în dreapta pe Indescifrabilul Nr. 1, iar în stânga pe Indes-

cifrabilul Nr. 2. Indescifrabilii discută despre milioane, indescifrabilii constată că sunt prea multe bețe de chibrituri într'o cutie, indescifrabilii iau hotărîri. Conspirativi, misterioși, indescifrabili. Discreția aceasta e emoționantă. Au întocmit un bilanț de 680 de milioane și l-au publicat, fiindcă îi obligă legea. Dar pentru atâta lucru să-l iscălească, să iasă din colțul lor modest? Pune, domnule, Președintele Consiliului de Administrație: Indescifrabil. Indescifrabilii își încasează milioanele, indescifrabilii mănâncă icre negre, indescifrabilii își construesc palate. Noi, ăștilalți, plătim câte doi lei 20 de bețe de chibrit și nici nu avem onoarea să știm cine strânge milioanele."

Geo Bogza îl citează, nu întâmplător, de multe ori, în articolele sale de ziar pe marele Caragiale. Prin profunzimea și eficacitatea satirei sale sociale, el este un discipol al autorului „Scrisorii pierdute". Lovind necruțător în ipocrizia politicianistă a partidelor reacțiunii, Caragiale oferea în „Românii verzi" o genială previziune asupra fascismului. In plină perioadă de asalt a fascismului în țara noastră, Geo Bogza, aplicând învățătura marelui maestru al satirei românești, creează, printr'o imagine cu sens satiric, partidul „Cioara noastră", smulgând astfel, cu un umor care ustură, masca de pe obrazul partidelor fasciste și fascizante ale reacțiunii.

Din cunoașterea amplă a vieții maselor a decurs în mod organic treapta mai înaltă a activității sale creatoare: reportajul. In mod neîndoelnic, Geo Bogza este cel mai talentat reporter din țara noastră în epoca dintre cele două războaie și continuă să ofere un luminos exemplu de artă superioară, în acest domeniu atât de trivializat în trecut.

In presa burgheză, reportajul era o îndeletnicire minoră și scandaloasă, trăgându-și hrana, aidoma hienelor, din cadavrele și gunoaiele lumii capitaliste. Reportajul de acest fel avea legături cu viața, dar firave și unilaterale, implântate numai în mocirla vieții burgheze. Adevărul prezentat de reporterii ziarelor burgheze era un adevăr burghez, deci cea mai pură minciună, în fond. Ori minciuna este otravă pentru artă; de aceea și reportajul ziarelor

burgheze era un succedaneu menit să biciuiască instinctele, dar nu creaţie artistică, dând orizonturi largi gândirii.

Geo Bogza, pornind dela adevărul vieţii, a creat un gen de reportaj care prin valoarea lui artistică s'a impus literaturii. In momentul în care, cu excepţia unor creatori realişti, ca M. Sadoveanu, Al. Sahia ş.a., proza românească nu se interesa de existenţa poporului asuprit, Geo Bogza îmbogăţeşte proza literară cu reportajele sale din viaţa muncitorilor şi a maselor exploatate în general.

Alături de proza lui Sahia, reportajele din viaţa muncitorilor ale lui Geo Bogza sunt reflexul epocii din jurul anului 1933, când, sub conducerea Partidului Comunist din România, masele asuprite se ridică împotriva pericolului fascist, cu întregul lui cortegiu de mizerie şi teroare poliţienească, şi împotriva pregătirilor în vederea războiului antisovietic.

Pentru cititorii acelei epoci a rămas neuitată seria de reportaje din viaţa muncitorilor petrolişti şi tăbăcari, a ţăranilor Moţi şi a minerilor din Munţii Apuseni. Până la Geo Bogza nimeni nu scrisese despre ei în aşa fel încât oglindirea existenţei lor nemăsurat de grele să fie o imagine atotcuprinzătoare a vieţii amare a întregului popor.

Scoţând în relief esenţialul din suferinţa celor ce muncesc, reporterul creează tablouri care lovesc retina cu putere. Imaginile crude, neprefăcute, ale exploatării aşa cum realitatea le oferea, sunt îmbinate prin arta scriitorului în aşa fel, încât creează atmosfera halucinantă a unui infern.

Caracterul inuman al muncii tăbăcarilor este înfăţişat în toată violenţa lui elementară, iar încet, încet, anatomia monstruoasă a marilor tăbăcării capitaliste se desvălue ochilor îngroziţi ai cititorului. Nu este nicio exagerare în relatarea reportajului. El surprinde şi alătură ceeace era cu totul obişnuit în asemenea locuri în care viaţa muncitorilor se măcina cu repeziciune. Intr'un neînsemnat registru, pe lângă care oricare alt gazetar ar fi trecut cu indiferenţă, reporterul, însufleţit de dorinţa de a cunoaşte şi a

desvălui adevărul, găseşte unul din ascunsele resorturi ale mecanismului exploatării : „Un registru mare stă deschis pe biroul întreprinderii şi un funcţionar cenuşiu scrie în el cifre lângă cifre. Fiecare cifră, fiecare nouă operaţie aritmetică, urmăreşte să mai rupă o bucată din pâinea lucrătorilor. Să scădem salariile cu 5 la sută. Să-i punem să lucreze într'un tempo accelerat, cu 8 la sută. Să stoarcem din ei sânge mai mult cu 3 la sută. Păianjenii negri ai cifrelor apar în registre, iar în casele lucrătorilor pâinea se împuţinează, în interiorul fabricii motoarele merg mai repede, mai istovitor, şi seara lucrătorii ies cu capetele năuce, cu plămânii în agonie".

Revolta scriitorului izbucneşte apoi în sarcasm plin de amărăciune când vorbeşte de felul cum se preocupă de muncitori sindicatele aflate în slujba patronilor. „E drept că atunci când mor, dacă sunt membri vechi ai sindicatului, dacă au plătit cotizaţiile regulat, li se dă drapelul societăţii să-i ducă până la cimitir".

Când descrie peisajul petrolifer, reporterul devine poet şi, sub bagheta magică a imaginilor, tot ce pare neînsufleţit capătă viaţă, se transformă şi se mişcă. Priveliştea dealurilor în care spumegă licoarea vâscoasă cuprinde în tristeţea şi asprimea ei însăşi imaginea vieţii amare a celor ce munceau aici.

„Văzute din Grâuşor, cele câteva dealuri pe care uruie sondele par fumegânde şi fierbinţi, ca şi cum tocmai ar fi ieşit de sub un bombardament de artilerie. Ciuruite, scormonite, pline de răni, de bube, de cratere, din care se ridică un abur subţire, ca în urma unor explozii. S'ar părea că numai cu o clipă înainte cerul s'a liniştit de vibraţiile puternicei detunături. E drept că de multe ori chiar aşa se şi întâmplă. Văzute de aici, dealurile par îngenunchiate de o suferinţă adâncă, de un fulger care le-a trecut prin măruntaie. Sondele s'au lăsat asupra lor ca un stol de vulturi hămesiţi. Se simte în fiorul care străbate peisajul ceva din lupta surdă şi nemiloasă care se dă în străfunduri între ciocul de fier al sondelor şi măruntaiele secrete ale pământului. Tot aerul vibrează de tensiunea bătăliei."

Exploatarea capitalistă este deosebit de atentă față de producția de petrol, dar disprețuește omul. Muncitorul face parte din utilajul petrolifer și încă din cel de speță inferioară, atât de ieftin și de ușor de înlocuit, încât nu merită nici cea mai mică protecție în fața furiei năprasnice a zăcămintelor în erupție.

Și la aceasta se adaugă salariile de mizerie, micșorate arbitrar la simpla voință a proprietarilor de sonde sau rafinării, concedierile în masă, întreaga existență dominantă de provizorat și amarnică suferință a miilor de muncitori care, cu prețul vieții, prilejuiau câtorva mari capitaliști acumulări de milioane. Accente puternice de revoltă izbucnesc de sub pana scriitorului atunci când înfățișează teroarea polițienească stârnită împotriva muncitorilor: „Aici sunt șefii puternici și absoluți care fac armată cu oamenii din serviciul lor. Ii pun să-i salute milităreşte și să le spună: Să trăiți! Trebue disciplină. In schelă e ca pe front. Orice tentativă de revendicare e socotită rebeliune. Șefii posturilor de jandarmi dresează procese verbale. „Noi, plutonier Ilie Stan, șeful postului Buștenari. Fiind sub stare de asediu... s'a prezentat la noi dl. inginer Ciupitu și ne-a declarat că... Ne-am dus la fața locului și dând peste indivizii... i-am arestat pe toți. Aduși la post și cercetându-i pe fiecare, au declarat că... Drept care vă înaintez" etc., etc."

Aceasta era viața muncitorilor în schelele petrolifere ale marelui capital.

Geo Bogza nu-i uită nici pe „rechinii petroliferi", aventurieri lipsiți de scrupule, înălțați pe scara avuțiilor prin cele mai tenebroase combinații cu putință. „Figurile ilustre ale Ploeștiului, oamenii de bază ai industriei petrolifere, nu sunt decât personaje din Caragiale" — notează reporterul. Afirmația este ilustrată prin admirabilul portret satiric al „domnului Nicu", inginer cu diplomă din străinătate, plin de râvna parvenirii, care ajunge „rechin" prin ascunse aranjamente de culise. Rapacitatea „rechinilor petroliferi", turpitudinea familiei burgheze și a politicii partidelor reacțiunii sunt reflectate larg în portretul realizat din trăsături puține, dar sigure, al domnului Nicu.

Geografia amplă a exploatării maselor din fosta România a moșierilor și burgheziei este completată cu descrierea sărăciei din Țara Moților, ținut amenințat în trecut să fie despopulat din cauza bolilor și a mizeriei care secera mii și zeci de mii de vieți omenești. In „Țara de piatră" ai de o parte aurul ascuns în adâncul masivelor pietroase, spre mulțumirea și huzurul câtorva, și de cealaltă parte poporul unei întregi regiuni, rob al puterii uriașe pe care o exercită „diavolul galben". Până la Geo Bogza în literatura noastră nimeni nu a descris grozăviile existenței minerilor din Țara Moților. Iată imaginea minerului, trebuind să care afară minereul cu sacul în spinare, pe distanțe de kilometri: „Venea un miner tânăr, cu un sac de minereu în spinare. Venea de-a-bușilea, gâfâind, cu ochii ieșiți din orbite. Ne-am strecurat pe lângă el, dar în clipa în care piepturile noastre s'au întâlnit, presiunea a fost atât de mare, încât credeam că o să ne înnăbușim. Omul cu sacul a plecat mai departe drum îngrozitor de greu... Un drum până în fundul minei și înapoi, cu sacul în spinare, ține câte trei ore. De dimineață până noaptea, târziu, abia se pot face patru transporturi. Două, poate trei sute de kilograme de minereu... Omul cu sacul în spinare urcă din fundul pământului spre lumina zilei, urcă neîncetat. Strivit sub greutate, se strecoară prin galerii strâmte, mușcă pământul, înaintează metru cu metru. Sunt urcușuri la care are nevoie să se ajute cu mâinile. Atunci agață felinarul de câte un colț de stâncă și împinge sacul cu capul sau îl târăște cu dinții. E un lucru să înnebunești, să-ți sară capul în țăndări. Când ajunge afară e tot una de noroi, de apă și de sudoare și fiecare bucată de mușchi îi tremură, se sbate agonic".

Acela care suferă cu adevărat pentru poporul țării lui nu poate să rămână indiferent față de nefericirile niciunui alt popor al lumii. In momentul în care poporul spaniol este lovit în viața și libertatea lui de coaliția fascismului european, Geo Bogza se află cu scrisul său alături de Spania republicană și antifascistă. Reporterul abia călătorise prin patria lui Cervantes, Goya și Garcia Lorca,

îndurerat de spectacolul distrugerii a mii de vieţi şi de comori artistice. In faţa ruinelor atâtor oraşe, a populaţiei paşnice bejenind în masă, a femeilor şi copiilor ucişi de bombele avioanelor fasciste, scriitorul îşi proclamă revolta împotriva ororilor războiului nedrept, ura împotriva asasinilor cinici ai popoarelor, admiraţia şi dragostea pentru vitejii apărători ai libertăţii şi independenţei Spaniei. Insemnările lui Geo Bogza cu privire la războiul civil din Spania rămân un bun de preţ al mişcării antifasciste din ţara noastră.

*

* *

Gorchi, animatorul reportajului sovietic, spunea că: „Reportajul literar e cea mai reuşită formă de cunoaştere a vieţii şi de împărtăşire la milioane de oameni a ceeace se petrece în afara spaţiului accesibil ochiului lor". Gorchi aşeza reportajul literar, sub raportul încadrării în categoriile prozei literare, între eseu şi schiţă sau nuvelă. Reportajul ar fi deci gândire exprimată în sentinţe logice şi gândire în imagini totodată. Reporterul trebue deci să fie filosof sau logician şi artist în acelaşi timp. Un lucru este sigur că reportajul nu cade în afara legilor specifice artei literare. Dacă reportajul lui Geo Bogza este deosebit de valoros prin trăsăturile lui pregnant realiste, aceasta se datoreşte omului politic, gânditorului social care s'a îndreptat către esenţa fenomenelor social-istorice înfăţişate. Aidoma căutătorilor de aur, reporterul a sdrobit, curăţat şi spălat tone de minereu, pentru a scoate la iveală metalul strălucitor. Geo Bogza reuşeşte să ofere o imagine plină de patetism şi intensitate poetică a vieţii, prinsă în diversitatea ei, pentrucă este în permanentă căutare a esenţialului vieţii sociale sub forma lui cea mai simplă, care este întotdeauna şi cea mai dramatică. Esenţa reportajelor sale scrise în perioada premergătoare eliberării ţării noastre de sub dictatura fascistă este însăşi esenţa vieţii sociale: lupta de clasă, aprigă, nemiloasă. Scriitorul a putut surprinde mai bine decât alţii filonul de aur al esenţialului, pen-

trucă s'a aflat alături de forța socială cea mai înaintată a epocii, clasa muncitoare.

Participând la viața socială, el a înțeles că fenomenul cel mai tipic al timpului său este mizeria maselor la un pol al societății și viața de huzur a câtorva la celălalt pol. Aceasta este și imaginea globală a existenței sociale în lumea capitalistă, așa cum se desprinde din reportajele sale. Atmosfera acestor reportaje este de cele mai multe ori sumbră, apăsătoare, ca în halucinații sau coșmaruri. Nu este oare nimic luminos în arta de reporter a lui Geo Bogza ? Ba da ! Este puternica ură împotriva lumii exploatatoare, de care este pătruns fiecare rând al scriitorului. Aceasta este o formă de exprimare a iubirii față de popor, care-și va păstra întreaga ei valoare militantă atâta vreme cât vor exista în lume popoare sbătându-se în ghiarele ucigașe ale împilării.

ION VITNER

Reportaje

BRUNO MUSSOLINI IN MÂINILE PIEILOR ROŞII

GROAZNICA SĂLBĂTICIE A HOARDELOR COMUNISTE DIN SPANIA
ELE DOBOARĂ AVIONUL IN CARE SE AFLA FIUL DUCELUI
O EMOŢIONANTĂ SCRISOARE A VICTIMEI CĂTRE PĂRINTELE SĂU.
S'A INAUGURAT MONUMENTUL EROULUI

In toate capitalele lumii civilizate, la Berlin, la Roma şi la Tokio, ca şi în redacţia ziarului „Cioara Noastră", a produs o mare indignare vestea că Bruno Mussolini, unul din glorioşii fii ai Ducelui, a fost doborît la pământ de hoardele guvernului din Valencia, în timp ce sbura cu avionul pe deasupra teritoriului republican.

Indrăznelile bandelor comuniste din Spania nu mai cunosc nicio margine. După ce-şi permit să-l ţină pe generalul Franco de un an de zile la porţile Madridului, după ce vasele lor încurcă navigaţia în Mediterană, dând mult de lucru submarinelor necunoscute, bestiile republicane, fără să mai cunoască nicio margine în setea lor de sânge şi de biserici incendiate, doboară din cer avionul cu care călătorea un copil nevinovat.

Destul cu atâtea crime împotriva umanităţii! Bestiile dela Valencia au dovedit că sunt capabile de cele mai îngrozitoare fapte. Până ce nu vor dispare de pe faţa pământului, lumea civilizată nu va avea linişte.

Noi, redacția ziarului „Cioara Noastră", înfierăm pe această cale bestiile criminale care compun guvernul din Valencia și dăm curs telegramelor care vestesc lumii întregi nemernica faptă a bolșevicilor.

CUM S'A INTÂMPLAT NENOROCIREA

Roma, 10. — Agenția Stefani transmite:

O mare nenorocire s'a abătut asupra poporului italian. Unul din cei mai iubiți idoli ai săi, viteazul Bruno Mussolini, fiul Ducelui, a căzut victimă bandelor asasine din slujba guvernului bolșevic dela Valencia. Pe când Bruno Mussolini sbura cu un avion de vânătoare, trăgând cu mitraliera în porcii mistreți care compun armata republicană, dându-și în mod dezinteresat concursul la marea operă de civilizare a Spaniei întreprinsă de armatele italiene, mai multe avioane republicane au pornit să-l urmărească și l-au obligat să aterizeze pe teritoriul guvernamental.

DUREREA POPORULUI ITALIAN

Roma, 10. Ora 4 p.m. — Agenția Stefani transmite:

Vestea că Bruno Mussolini a căzut în mâinile pieilor roșii a produs o impresie sguduitoare asupra celor 41.676.329 locuitori ai Italiei fasciste. Organele poliției, mergând din casă în casă, au putut să constate în mod oficial că absolut toată lumea este adânc impresionată de această veste, care aduce cel mai dureros doliu peste națiunea italiană.

De îndată ce ştirea a fost cunoscută la Roma, au început să fie trase clopotele bisericilor din toată ţara. Un număr de 41.676.329 cetăţeni au îngenunchiat în pieţele oraşelor, murmurând rugăciuni pentru sănătatea lui Bruno Mussolini. De comun acord cu miliţiile fasciste, toţi aceşti oameni au hotărît să ţină post până în ziua când vor veni veşti mai bune despre prizonierul bestiilor guvernamentale.

PRESA FASCISTĂ PROTESTEAZĂ IMPOTRIVA BARBARIEI

Roma, 11. — Agenţia Stefani transmite:

Ştirea că Bruno Mussolini a fost făcut prizonier de pieile roşii a fost adusă ieri la cunoştinţa poporului italian îndurerat, prin ediţii speciale ale ziarelor. Astăzi, toate ziarele au apărut cu chemare de doliu şi cu fotografia victimei în mărime naturală. Intreaga presă este unanimă în a vesteji barbaria nemernicelor hoarde care au îndrăznit să-l doboare pe Bruno Mussolini.

Reproducem câteva titluri mai sugestive ale ziarelor: „Setea de sânge a bestiilor comuniste nu mai cunoaşte nicio margine“. „Valencia trebue rasă de pe faţa pământului“, „Moarte nemernicului popor spaniol, necivilizat şi barbar, capabil de cele mai mârşave crime împotriva umanităţii“.

Ziarul „La Stampa“ a lansat o listă de subscripţie pentru a se ridica un grandios monument lui Bruno Mussolini, căzut eroic în mâinile pieilor roşii din Spania.

INAUGURAREA MONUMENTULUI

Roma, 12. — Agenţia Stefani transmite:

Astăzi a avut loc inaugurarea monumentului ridicat în cinstea lui Bruno Mussolini, luptător eroic pentru cauza civilizaţiei pe frontul anti-comunist din Spania.

După cum se ştie, monumentul a fost ridicat din iniţiativa ziarului „La Stampa", care a lansat ieri o listă de subscripţie, iar suma necesară a fost acoperită în 32 de minute şi 42 de secunde. Numeroşi italieni, nedispunând momentan de numerar, şi-au donat verighetele. Ducele, mişcat de gestul spontan al poporului italian, a ieşit în balcon, cu o cască de război plină de inele, arătându-le mulţimii, care l-a aclamat în delir, scandând de 374 de ori: „Du-ce, Du-ce..."

Monumentul îl reprezintă pe Bruno Mussolini în mărime naturală: 12 metri înălţime şi 3 metri grosime. Alături de el se află un gigantic avion de bombardament, cu 2 tunuri şi 16 mitraliere. Bruno Mussolini ţine în mână o bombă de 1000 kg., iar Pacea, reprezentată printr'o femeie războinică, îi pune pe frunte o coroană de lauri.

Pe soclul monumentului e scris: Lui Bruno Mussolini, recunoştinţă eternă din partea tatălui său Benitto, a Păcii şi a poporului italian.

DISCURSUL DUCELUI

Roma, 12. — In continuarea solemnităţii ce a avut loc cu prilejul desvelirii monumentului lui Bruno Mus-

solini, căzut eroic în mâinile pieilor roşii, agenţia Stefani transmite:

La ora 16 precis şi-a făcut apariţia Ducele, care în semn de doliu purta la cingătoare mai multe capete de abisinieni.

După ce au încetat aclamaţiile, care au ţinut 1 oră, 36 de minute şi 27 secunde, Ducele s'a adresat astfel poporului italian:

Italieni şi italience! Veterani ai războiului din Abisinia!

Soarta a fost crudă cu mine, ca părinte şi ca şef al statului fascist. Când mi-am luat sarcina să fiu singurul reprezentant al păcii pe pământ, am ştiut ce mă aşteaptă. Mai cu seamă atunci când m'am hotărît să pacific Spania şi să scap această nefericită ţară de cei 20 de milioane de locuitori ai ei, nişte periculoşi războinici, ştiam că am să primesc lovituri grele. Am ştiut că pentru acest scop nobil va trebui să curgă sângele a zeci şi zeci de mii de italieni, dar nu m'am dat în lături de a-mi împlini până la capăt misiunea. N'am bănuit însă că Bruno va cădea în mâinile bestiilor roşii dela Valencia.

Italieni şi italience! Veterani ai războiului din Abisinia!

Am citit împreună cu soţia mea scrisoarea istorică trimisă de Bruno prin intermediul unui submarin necunoscut. Felul în care bestiile comuniste se poartă cu acest nobil vlăstar al fascismului întrece orice închipuire. Nemernicii l-au culcat pe o saltea de pae şi, sub pretext că sunt în stare de război, i-au dat să mănânce pâine neagră .Suferinţele lui să ne fie un îndemn sublim la luptă!

Sus inimile, bărbaţi şi femei italieni! Ora răzbunării se apropie! Pentru fiecare înghiţitură de pâine neagră pe care o va înghiţi Bruno, un oraş spaniol va fi ras de pe faţa pământului.

Cu această promisiune solemnă, declar monumentul inaugurat.

Ultimele cuvinte ale Ducelui au fost acoperite de o furtună de urale, care au durat 2 ore şi 3 secunde.

SCRISOAREA LUI BRUNO CĂTRE PĂRINTELE SĂU

Roma, 13. — Agenţia Stefani transmite:

După inaugurarea monumentului în cinstea lui Bruno Mussolini, Ducele a convocat Marele consiliu fascist, în mijlocul căruia a declamat scrisoarea trimisă de fiul său din mâinile pieilor roșii, prin intermediul unui submarin necunoscut. Toate ziarele de seară publică în extenso memorabilul document care are următorul conţinut:

Dragă tată,

Mai întâi de toate doresc ca micile mele rânduri să te găsească în cele mai fericite clipe ale celui de al 15-lea an al erei fasciste. Dragă tată, am feștelit-o: află despre mine că sunt prizonier în mâinile bestiilor comuniste. Pe când sburam liniștit pe deasupra frontului şi trăgeam cu mitraliera, s'a apropiat de mine un avion al roşilor.

— Ce vrei, mă? m'am răstit eu la el. Nu ştii că sunt Bruno Mussolini?

Dar pilotul comunist îmi face semn să aterizez. Am

aterizat cu gândul să-i trag două perechi de palme. Când am fost jos însă, au sărit pe mine şi, luându-mă de urechi, m'au târît prin mai multe oraşe din Spania roşie, obligându-mă să privesc tot felul de orori comuniste.

Dragă tată, Spania comunistă e un adevărat infern. Pe străzi sunt numai cadavre de femei şi copii. Ai făcut bine că te-ai hotărît să razi de pe faţa pământului ţara aceasta barbară.

Am fost adus la Valencia, unde pieile roşii m'au fotografiat şi au publicat fotografia în ziare, scriind dedesubt: asasin, fiu de asasin. După câte am înţeles, sunt foarte porniţi împotriva ta.

Aştept veşti dela voi, prin cel dintâi submarin necunoscut.

Fiul tău iubit,
Bruno Mussolini

P.S. Dacă îmi ridicaţi monument, să mă faceţi în costumul escadrilei „La disperata".

N. R. După cum reiese din telegramele anterioare, dorinţa eroului a fost îndeplinită. Redacţia ziarului „Cioara Noastră" somează primăria Capitalei ca pe soclul statuii lui Romulus şi Remus sugând laptele lupoaicei, să ridice cât mai neîntârziat un bust al lui Bruno Mussolini, mâncând pâine neagră în mâinile pieilor roşii.

1937

Articole

HOTĂRÎREA DELEGAȚIEI PERMANENTE A PARTIDULUI „CIOARA NOASTRĂ"

În ziua de 26 Noembrie 1937, a avut loc la sediul central din strada Doamnei Nr. 1 adunarea delegației permanente a partidului „Cioara Noastră". Comitetul executiv al partidului, examinând situația politică în lumina ultimelor evenimente, a luat următoarele importante deciziuni:

Având în vedere situația creată de criza politică din ultimele zile,

Având în vedere faptul că partidul „Cioara Noastră" a fost întotdeauna un partid de ordine și legalitate,

Având în vedere că în repetate rânduri și-a asumat răspunderea situației și totuși din motive pe care se abține să le discute a fost sistematic îndepărtat dela cârma țării,

Având în vedere situația internațională,

Având în vedere conjunctura internă,

Având în vedere că o adevărată destindere nu se poate realiza decât prin luarea răspunderii de către un partid cu rădăcini adânci și sănătoase în masele populare,

Având în vedere că o redresare în toate domeniile

de activitate nu poate fi realizată decât de oameni de mare suprafaţă şi răspundere,

Având în vedere toate aceste fapte ce au o importanţă vitală pentru viitorul şi temeliile ţării, partidul „Cioara Noastră", strâns unit în jurul preşedintelui său, marele luptător naţionalist, marele patriot Kron-Kan, hotărăşte:

1) Ieşirea din pasivitatea pe care şi-a impus-o în timpul cât a stat în opoziţie.

2) Participarea la marea bătălie electorală ce se apropie.

Partidul „Cioara Noastră", păstrându-şi convingerea că va găsi ca şi altădată ecou în masele electorale ale căror interese le-a păzit şi le păzeşte cu sfinţenie, adresează Românilor de pretutindeni următorul apel:

ROMÂNI,

Partidul „Cioara Noastră", partid naţionalist şi patriot, vine din nou să vă ceară încrederea. Dacă vreţi o Românie nouă, oameni noi, moravuri noi şi o viaţă sănătoasă, grupaţi-vă în jurul nostru ca să pornim marea bătălie pentru salvarea ţării. Partidul nostru patriot 100% nu vă face niciun fel de promisiuni. Veţi vedea însă realizările noastre.

Preşedintele partidului ultra-naţionalist
(100%) „Cioara Noastră"

(ss) Kron-Kan.

PROGRAMUL DE GUVERNARE AL PARTIDULUI „CIOARA NOASTRĂ"

Alegerile apropiindu-se simțitor, ziarul nostru, singurul obiectiv și informat, se vede obligat să țină la curent pe cititorii săi cu mersul ultimelor evenimente politice.

Astfel, suntem în măsură să aducem astăzi la cunoștința marelui public programul de guvernământ al partidului „Cioara Noastră". El a fost înmânat gazetarilor de către secretarul general al partidului, după ședința delegației permanente. Il dăm mai jos în extenso. E, credem, programul cel mai just, cel mai complect și cel mai fidel idealurilor noastre ultranaționaliste și extrapatriotice.

In ordinea politicii externe — sună programul partidului „Cioara Noastră" — vrem :

In prim rând o politică de bună-înțelegere și de conciliațiune cu Suedia și Danemarca.

O politică de alianțe defensive cu republicile San Salvador, Nicaragua, Chilli, Ducatul de Luxemburg și Principatul de Monaco.

Alianțe defensive, cu condiția expresă de a se trece imediat la fapte, cu Japonia, Germania și Italia.

Denunțarea oricăror legături cu Franța, U.R.S.S. și Târnava-Mare.

Recunoaşterea Spaniei de sub conducerea generalului Franco şi ridicarea acestuia la rang de împărat şi de Papă.

In ordinea politicii interne, partidul „Cioara Noastră" îşi propune următoarele:

Inlăturarea definitivă a cenzurii printr'un decret aplicabil peste 49 de ani. Până atunci, toate ziarele vor fi cenzurate în întregime, aşa încât să nu apară decât cu titlul şi cu numele girantului responsabil — care din motive de securitate va fi ţinut arestat. La intrarea în vigoare a decretului, toate ziarele vor fi suprimate. După cum se vede, sub guvernarea noastră presa se va bucura de un regim de perfectă libertate.

Starea de asediu va cunoaşte o eră de mare prosperitate. Nimeni nu va mai avea voie să iasă afară din casă.

Singuri copiii vor putea merge la şcoală, cu lanţuri la mâini şi la picioare şi cu două santinele la spate. Ca să nu răspândească svonuri subversive, la plecare li se va pune botniţă.

Măsurile relative la starea de asediu vor avea urmări fireşti şi în alte domenii de activitate.

Astfel, în primul rând va dispare şomajul. Ne mai fiind voie să se iasă din casă, nu vom mai vedea oameni care aleargă toată ziua după slujbă.

In afara cenzurii, stării de asediu şi a şomajului, programul partidului naţionalist 100% „Cioara Noastră" va produce adevărate revirimente şi în alte domenii de activitate. Partidul „Cioara Noastră" îşi propune să întroneze o adevărată eră de civilizaţie şi de prosperitate în istoria acestui neam atât de necăjit şi de împilat.

Va fi epoca de renaştere a poporului prin străduinţa partidului nostru. Partidul „Cioara Noastră", singurul partid demn, leal, destoinic, patriot, naţionalist, categoric şi necruţător, porneşte la lucru...

IN INTERESUL VOSTRU, ROMANI!

Frați Români!

Partidul „Cioara Noastră“, care a luat recent ființă pentru a salva interesele superioare ale neamului, a hotărît să pună candidaturi în alegerile dela 1 Decembrie.

Programul nostru naționalist 100% a trezit furia adversarilor, care au început o furibundă campanie de calomnii împotriva partidului „Cioara Noastră“.

Neputând ademeni masele românești să ne părăsească, deoarece ne bucurăm în mijlocul lor de o largă simpatie, adversarii noștri au recurs la tot felul de stratageme. Așteptând până ce am depus semnalul electoral, *o ghioagă cu măciulia în jos*, adversarii noștri și-au ales și ei unul asemănător, *o ghioagă cu măciulia în sus*, pentru a induce masele în eroare.

Frați români!

Dacă vreți binele vostru și al României, fiți atenți la semnele electorale.

Nu trebue să credeți că dacă semnele sunt asemănătoare, partidele noastre sunt unul și același. Intre partidul nostru și cel al adversarilor noștri e o mare deosebire de iedologie, de tactică și de program. Nu

confundaţi ghioagele ! Faceţi-vă datoria către ţară votând cu toţii ghioaga cu măciulia în jos.

Fraţi Români !

Alegerile bat la uşă. In clipa în care veţi fi în cabină, să vă gândiţi că vă vede îngerul vostru păzitor, care se uită printr'o gaură făcută în tavan. Puneţi ştampila pe ghioaga partidului nostru, ghioaga cu măciulia în jos.

Trăiască Partidul „Cioara Noastră !"

Sus ghioaga cu măciulia în jos !

Jos ghioaga cu măciulia în sus !

PRIMUL SEMN AL DREPTĂȚII CARE VINE:
INGERII AU VOTAT PENTRU PARTIDUL „CIOARA NOASTRĂ"

ROȘIORI DE VEDE — La secția de vot din localul gimnaziului de fete a avut loc un fenomen miraculos.

Delegații partidelor au constatat că după două minute dela începerea votării în urnă nu mai încăpea niciun buletin. Intrigați de acest fenomen, au desfăcut urna și au constatat că era plină cu buletine de vot care purtau ștampila pe semnul partidului „Cioara Noastră". Liberalii au provocat scandal, susținând cu nerușinare că urna a fost măsluită. A trebuit să intervină dl. Vasile Labă-lungă, șeful kroncaniștilor din Roșiori de Vede, un om a cărei onorabilitate este în afară de orice discuție, care a explicat fenomenul în mod științific. D-sa a arătat că în localitate au votat și îngerii, chiar din primul moment, și că buletinele erau ale lor.

Domnul Labă-lungă a precizat că îngerii au obținut dreptul la vot, deoarece nu puteau rămâne mai prejos decât morții, lumea cealaltă fiind, după cum se știe, o lume a dreptății.

In fața acestor explicații, șefii celorlalte partide și-au amintit că, într'adevăr, cu ocazia alegerilor pot avea

loc fenomene supranaturale și au încetat să mai protesteze.

Lista partidului „Cioara Noastră", în frunte cu dl. Vasile Labă-lungă, a fost proclamată aleasă în întregime.

MARE LUPTĂ DE IDEI LA ZIMNICEA

ZIMNICEA — In ziua alegerilor s'a dat în localitatea noastră o mare luptă de idei.

Deoarece semnul partidului — ghioaga cu măciulia în jos — nu îngăduia niciun fel de violență, dl. Nae Turbatu, șeful organizației locale, a hotărît ca bătălia să se dea exclusiv în domeniul ideilor. Cei 214 răniți care la sfârșitul zilei se găseau în spital se datorează faptului că locuitorii din orașul nostru nefiind obișnuiți să gândească atât de profund, multora dintre ei le-a plesnit capul. Adversarii cer ca partidul „Cioara Noastră" să renunțe la lupta de idei, deoarece vechiul sistem făcea mai puține victime.

La ora când telefonez, triumful partidului „Cioara Noastră" e deplin.

CEI TREI PERICULOŞI BOLŞEVICI

Am mai scris aici, cu inima întristată, că presa noastră naţionalistă dă în ultima vreme semne de oboseală şi incoherenţă. Ne pare foarte rău că trebue să facem constatarea aceasta. Dar în acelaşi timp, ne dăm seama de greaua misiune care ne revine nouă, celor grupaţi la „Cioara Noastră", acest ziar tânăr care a dat acum şapte săptămâni semnalul adevăratei redeşteptări naţionale şi a devenit în scurtă vreme promotorul ei.

Avem tot respectul pentru bătrânul nostru confrate „Universul", ale cărui lupte seculare de mai bine de treizeci de ani l-au făcut să devină patriarhul presei naţionaliste şi creştine, singurul ziar din lume care şi-a asigurat zilnic cele trei coloane de anunţuri mortuare, majoritatea creştineşti.

Avem deasemeni multă admiraţie pentru consora noastră „Porunca Vremii", graţie căreia presa română a ieşit din graniţele strâmte ale ţării pentru a intra în concernul presei europene, al cărei centru se află la Berlin sub conducerea celui mai mare ziarist pe care l-a cunoscut epoca modernă, singurul care *n'a spus niciodată* vreo minciună: *doctorul Goebbels.* Articolele pe care colaboratorii acestui ziar le traduc din

nemţeşte au un nivel de cultură europeană şi sunt în acelaşi timp exemple de gândire şi simţire românească.

Am făcut aceste aprecieri elogioase pentru a se vedea toată admiraţia noastră faţă de presa naţionalistă. Trebue să arătăm însă că această presă a dat de curând dovadă de multă confuzie, ceeace ar putea corupe sufletul cititorilor săi. Astfel, cu prilejul comemorării dela Alba-Iulia, am avut surpriza să vedem în paginile consorei noastre „Porunca Vremii" mai multe articole elogioase şi chiar fotografiile faimoşilor Horia, Cloşca şi Crişan. Ce impietate faţă de celelalte fotografii care apar în „Porunca Vremii" : a şefilor mişcării gogo-cuziste, adevăraţii martiri ai ideii de redeşteptare naţională.

Mărturisim că la atâta flagrantă contradicţie nu ne-am fi aşteptat din partea unor ziarişti care hrănesc cu ideile lor mişcarea naţionalistă. Cum nu şi-au dat seama confraţii noştri că Horia, Cloşca şi Crişan au fost pe vremea lor nişte periculoşi bolşevici ? Cum nu şi-au dat seama că în răscoala lor a fost la mijloc mâna Kahalului ?

In interesul marii cauze pentru care ne jertfim şi unii şi alţii, sperăm că întrebările noastre îi vor face mai vigilenţi pe viitor.

CABINETUL „CIOARA NOASTRĂ" A FOST INDEPĂRTAT DELA CÂRMA ŢĂRII

SUNTEM IN PLIN HAOS POLITIC. ŢARA OVAŢIONEAZĂ PE MARELE ROMÂN KRON-KAN. MASA DELA CONTINENTAL

După o guvernare glorioasă, care din nenorocire n'a durat decât şapte zile, guvernul „Cioara Noastră" a fost îndepărtat dela cârma ţării. După cum se ştie, la alegerile generale din ziua de 1 Decembrie, cele mai multe voturi au fost obţinute de partidul „Cioara Noastră", pe semnul „ghioaga cu măciulia în jos", adversarii noştri care candidau cu semnul „ghioaga cu măciulia în sus" fiind respinşi de corpul electoral.

In urma succesului obţinut, dl. preşedinte Kron-Kan a format un guvern naţionalist 100%. Viaţa guvernului „Cioara Noastră" era asigurată pentru multă vreme, iar dl. prim ministru Kron-Kan se pregătea să plece în străinătate spre a da un interview despre noua noastră politică externă şi pentru a semna mai multe pacte defensiv-ofensive .

Dar sâmbătă după masă, tocmai în clipa în care cabinetul „Cioara Noastră" aniversa o săptămână dela venirea la putere, a fost înlăturat dela cârma ţării. De vină sunt adversarii noştri care au convins factorul constituţional că acum nu e momentul ca ghioaga să fie ţinută cu măciulia în jos, şi astfel au fost chemaţi ei la putere. Dl. preşedinte Kron-Kan a cerut audienţă

spre a arăta că dacă interesele superioare ale țării o cer, partidul „Cioara Noastră", fără să renunțe la principiile care îl călăuzesc, poate să întoarcă ghioaga cu măciulia în sus. Dar evenimentele s'au precipitat, încât am fost constrânși să trecem iarăși în opoziție.

Vestea că partidul „Cioara Noastră" a fost înlăturat dela putere s'a răspândit ca un fulger, trezind indignarea întregii țări. Toată suflarea românească își dă seama de marea greșală comisă. Spre seară, o mulțime imensă, cu sufletul îndoliat, s'a strâns la sediul partidului, cerând d-lui Kron-Kan să vorbească. D-sa a ieșit în balcon însoțit de d-na Ortensia Kron-Kan, ca și de statul major al partidului, și a rostit următoarea înălțătoare cuvântare:

Români!

Ghioaga a fost întoarsă cu măciulia în sus. După șapte zile de guvernare părăsim puterea, dar putem privi înapoi cu inima împăcată fiindcă ne-am făcut pe deplin datoria față de țară.

In politica internă, la venirea noastră la cârmă am găsit un adevărat haos. Partidele fărâmițate se luptau între ele, disputându-și puterea și diminuând autoritatea statului. Odată cu instaurarea regimului „Cioara Noastră" am realizat o perfectă ordine, punându-i pe toți cu botul pe labe. Jidanilor care în ultima vreme se obrăzniciseră peste măsură și voiau să ne impună prețurile la exportul pieilor de mânz, le-am tăiat în mod usturător perciunii. Israel tremură. Kahalul e la pământ. (Aplauze puternice. Mulțimea izbucnește în urale. Se aud strigăte: Jos Kahalul! Trăiască marele român Kron-Kan. Sus „Cioara Noastră"! Trăiască Ortensia Kron-Kan.)

Români!

In politica externă am realizat visul nostru milenar, intrând în pactul antikomintern. Cât am stat la putere am trimis din oră în oră telegrame de felicitare la Berlin, Roma și Tokio. Suntem pe vecie alături de Germania și Japonia. Am întemeiat axa București-Berlin-Roma-Tokio. (Strigăte de trăiască marele Kron-Kan acoperă ultimele cuvinte ale oratorului.)

Români!

In timpul guvernării noastre am început o mare campanie de construcții. Am pus clanțe noi la școlile primare și am schimbat toate giurgiuvelele la ferestrele ministerului de finanțe. Am apărat sănătatea publică, închizând liceele de fete din Moldova, care din lipsă de lemne funcționau în frig. Deoarece corpul didactic e veșnic bolnav de guturai, am hotărît ca toți profesorii secundari să fie înzestrați cu galoși la preț redus. (Ura! Trăiască partidul „Cioara Noastră". Trăiască marele român Kron-Kan. Trăiască galoșii cu preț redus.)

Români!

După șapte zile de guvernare, partidul „Cioara Noastră" pleacă dela putere, cum a venit: sărac și cinstit. (Murmure de nemulțumire în asistență.)

Români!

Fiți la înălțimea clipei de față. In curând vom fi din nou chemați la putere. Pentru a schița programul viitoarei noastre guvernări, vom lua astă seară cu toții masa la restaurantul Continental. (Mare însuflețire. Aplauze prelungite și îndelung repetate. Trăiască marele român Kron-Kan. Trăiască partidul „Cioara

Noastră". Corul partidului intonează imnuri patriotice. Se aud strigăte: Moarte Kahalului! Mulţimea nerăbdătoare scandează în cor: La mititei, la mi-ti-tei...)

BRUNO MUSSOLINI
IN MÂINILE PIEILOR ROŞII

GROAZNICA SĂLBĂTICIE A HOARDELOR COMUNISTE DIN SPANIA
ELE DOBOARĂ AVIONUL IN CARE SE AFLA FIUL DUCELUI
O EMOŢIONANTĂ SCRISOARE A VICTIMEI CĂTRE PĂRINTELE SĂU.
S'A INAUGURAT MONUMENTUL EROULUI

In toate capitalele lumii civilizate, la Berlin, la Roma şi la Tokio, ca şi în redacţia ziarului „Cioara Noastră", a produs o mare indignare vestea că Bruno Mussolini, unul din glorioşii fii ai Ducelui, a fost doborît la pământ de hoardele guvernului din Valencia, în timp ce sbura cu avionul pe deasupra teritoriului republican.

Indrăznelile bandelor comuniste din Spania nu mai cunosc nicio margine. După ce-şi permit să-l ţină pe generalul Franco de un an de zile la porţile Madridului, după ce vasele lor încurcă navigaţia în Mediterană, dând mult de lucru submarinelor necunoscute, bestiile republicane, fără să mai cunoască nicio margine în setea lor de sânge şi de biserici incendiate, doboară din cer avionul cu care călătorea un copil nevinovat.

Destul cu atâtea crime împotriva umanităţii ! Bestiile dela Valencia au dovedit că sunt capabile de cele mai îngrozitoare fapte. Până ce nu vor dispare de pe faţa pământului, lumea civilizată nu va avea linişte.

CUM S'A NĂSCUT DREAPTA

Răfuelile ce au loc acum între matadorii dreptei franceze și „ce pauvre colonel de La Rocque", care numai cu doi ani în urmă se visa dictator al Franței, au dat în vileag o serie de fapte pe care dacă le-ar fi afirmat stânga, ar fi trecut drept cele mai odioase calomnii.

Fostul președinte de consiliu, dl. Tardieu, a desvăluit că de La Rocque a fost un „bun servitor" al său pe care l-a întrebuințat cum a vrut, povestind felul în care colonelul se prezenta la d-sa acasă și, după ce-și încasa leafa lunară pusă în plic, trântea călcâiele și striga : să trăiți, domnule președinte!

In vreme ce aceste scene... pitorești aveau loc la locuința d-lui Tardieu, în Europa și mai ales în România se credea că de La Rocque este un „revoluționar" care în fruntea „Crucilor de foc" va curăța Franța de „regimul ei putred", instaurând ordinea nouă și pură a dictaturilor. Mistica oarbă creată în jurul Crucilor de foc, ca în jurul tuturor organizațiilor de dreapta de altfel, a făcut pe mulți oameni dela noi să-și piardă capul și să vorbească despre o altfel de Franță, despre „Franța lui de La Rocque".

Ori, se dovedește acum că de La Rocque a fost crea

ția unui prim ministru reacționar, care voia să aibă o „masă de manevră". Crucile de foc, ca toate organizațiile de dreapta, „revoluționare", „intransigente" și „imaculate", s'au născut din fondurile secrete ale președinților de consiliu și ale șefilor de siguranță, care nu se mai puteau bizui doar pe detașamentele de polițiști.

Crucile, focul, arhanghelii au fost chemați să intre în joc împotriva stângii, ca auxiliare ale bastoanelor de cauciuc.

1937

CAMPANIA ELECTORALĂ

In aceste timpuri de violență a claselor suprapuse împotriva marilor mase pe care vor să le subjuge într'o nouă robie, a sosit în țara noastră moda centiroanelor și a bocancilor trântiți ca la cazarmă, drept formă de manifestare a unui crez politic, zice-se revoluționar. Cu doi ani în urmă, la alegerile din Mehedinți, puse la cale în scopuri cu totul perfide, și-au făcut apariția pentru prima oară batalioanele de asalt, ca mijloc de propagandă politică. Organizarea și regia mascaradei era de origină pur nemțească. In locul diferiților domni care soseau dela oraș cu birja sau cu automobilul și îi pofteau în cârciumă la o țuică și la fel de fel de promisiuni, țăranii mehedințeni au avut surpriza să vadă niște vlăjgani cărora abia le dădeau tuleiele și care nici nu știau bine românește, fiindcă erau ruteni din Bucovina. Imbrăcați în cămăși albastre și încinși cu centiroane, mărșăluiau într'o parte și alta a satului, apoi erau suiți în autocamioane și duși să mărșăluiască în alt sat, după un program stabilit la un fel de stat major al exibiției, pentru a se arăta țăranilor din toate comunele, ce înseamnă „România românilor".

In acele faimoase alegeri din Mehedinți, pe lângă

d'alde Agamiță Dandanache, Cațavencu și Farfuridi, personaje care vor mai dăinui probabil multă vreme, și-a făcut apariția o generație de tineri cu fălcile strânse, cu fruntea îngustă, cu părul netuns și cu privirile vinete. In folosul cui această încruntare? In folosul cui avea în mână frânele poliției sub a cărei protecție se desfășura activitatea acestor „revoluționari".

Mai târziu, s'a renunțat la cămăși albastre, centiroane și mărșăluire prin comune. Dar fălcile strânse, fruntea îngustă și părul netuns, au rămas.

Datorită lor, în actuala campanie electorală orizontul politic e atât de sumbru.

1937

EU CU CINE VOTEZ?

Pe una din străzile pe care trec uneori se construește o casă. Acum două zile am trecut pe acolo la ora prânzului. Un om ședea alături de groapa de var și de grămada de cărămizi și mânca. Mânca încet, obosit. Era un om de patruzeci de ani, cu fața osoasă și aspră. Unul din miile de țărani ardeleni veniți în București după orice fel de slujbă și care nu găsesc deobicei decât un singur plasament: salahori cu 30-40 de lei pe zi la clădirile în construcție. Ei cară cărămizi cu spinarea sau căldări de var, toată ziua, noaptea dorm în beciurile clădirii neterminate, iar la fiecare sfârșit de lună trimit acasă, pe numele nevestei, un mandat poștal de 5-600 de lei, toată agoniseala a patru săptămâni de trudă. Bugetul lor pentru a se întreține în București este de 10-12 lei pe zi și uneori nici atât. O pâine la care se adaugă leguma cea mai ieftină a sezonului, după cum se succed lunile verii: castraveți, pătlăgele roșii, praz și ridichi negre.

Omul despre care vă vorbesc avea alături de el, pe grămada de cărămizi, o jumătate de pâine și o jumătate de ridiche de toamnă, din care mușca pe rând înghițituri pe care le măsura bine, socotind din ochi, după fiecare mușcătură, cât a mai rămas din pâine și

cât din ridiche. El își tăia aceste alimente care valorau cinci lei cu un briceag cu prăsele de lemn, care nici el nu putuse costa mai mult de cinci lei. Era un om din lumea în care cumpărăturile obișnuite ale vieții se fac sub suma de 20 de lei.

Am aflat că îl cheamă Vasile Nicoară, din comuna Valea Seacă, județul Cluj.

*
* *

Preocupările mele politice din clipa de față, cu privire la lupta electorală în plină desfășurare, au fost puse deodată în fața acestui om care mânca încet o bucată de pâine cu ridiche, tăiată cu un briceag de cinci lei, om care reprezenta fără îndoială o realitate și socială și națională a țării noastre. Și mi-a venit în minte o întrebare ce mi s'a părut turburătoare și capabilă să trezească o profundă și interesantă problemă: cu cine va vota oare acest om?

Mâinile îi erau bătătorite de muncă și învinețite de frig. Pe fața aspră și suptă avea stropi de var. In spatele lui se profila clădirea pe care singur o ridicase, toată vara, cărămidă cu cărămidă. Era un element productiv al acestei țări, un muncitor. Nu era nici un vagabond, nici un cerșetor, nici una din acele zdrențe umane cărora li se spune pleava societății. Era dimpotrivă o piesă importantă în mecanismul societății, un muncitor, un om care construise, care ridicase cu mâinile lui o casă în acest oraș. Și mânca acum o bucată de pâine neagră cu ridiche, afară, în frig, lângă o grămadă de cărămizi.

Iată, mi-am spus eu, peste câteva săptămâni omul

acesta se va afla într'o cabină de vot, va ţine în mână o listă, va mai putea reflecta o clipă şi apoi în clipa următoare se va produce un mare act de pe urma căruia ţara va avea un nou guvern.

Acum, el e singur şi uitat de toată lumea şi mănâncă o bucată de pâine neagră, în frig. Dar în preajma Crăciunului, când se va întoarce acasă, în cel mai bun caz cu o pereche de bocanci noi în picioare, va fi întâmpinat de fel de fel de domni, care îl vor lua în primire şi îi vor spune: Frate Vasile, de ce-ai umblat până acum printre străini? Ce nevoie aveai? De când te aşteptăm noi să-ţi facem dreptate. Ceasul cel mare a sosit. Iţi vom da şi pământ şi vite pentru arătură şi sământă. O să luăm dela jidani şi o să-ţi dăm dumitale. Iată un acont de o sută de lei pentru băutură, să te înveseleşti de vestea cea bună pe care ţi-am adus-o. In schimb, dacă vrei să se împlinească tot ce ţi-am făgăduit, noi nu-ţi cerem decât o nimica toată: când o fi la alegeri, să pui stampila pe ale două linii culcate şi o să fie numai bine de d-ta.

Şi au să vină alţii şi au să-i spună: să pui stampila pe cerc, să pui stampila pe linia dreaptă, să pui stampila pe stea, să pui stampila pe pătrat, să pui stampila pe trei linii. Să pui stampila... Să pui stampila...

*
* *

Omul care toată vara a pus una peste alta cărămizi, plătit cu 30 de lei pe zi, are dreptul să pună odată la patru ani o stampilă pe o bucată de hârtie;

operaţie, se spune, capabilă să-i schimbe soarta, soarta lui şi a ţării, după cum singur hotărăşte.

Şi mi-am închipuit deodată că eu aş fi în locul omului care mânca bucata de pâine lângă grămada de cărămizi. Mi s'a întâmplat de multe ori să mă pun în locul altor oameni, carnea mea să simtă cum ar simţi carnea lor şi mintea mea să judece întocmai cum ar judeca mintea lor.

Mi-am închipuit deci că sunt Vasile Nicoară, că am muncit toată vara în Bucureşti pentru 30 de lei pe zi, că peste scurtă vreme am să mă întorc acasă şi am să merg la vot. Şi m'am întrebat: Cu cine să votez?

Primarul comunei are să voteze cu liberalii, cu guvernul adică, şi perceptorul la fel, pentrucă le-a dat slujbe bune şi în ăşti patru ani şi-au făcut câte un rând de case şi trec prin comună cu cizme noi. Invăţătorul are să-i voteze pe ţărănişti, fiindcă e finul fostului prefect; iar popa, pe vaidişti, findcă s'a certat cu învăţătorul la Banca Populară şi s'a făcut vaidist, să se cheme că-s adversari politici. Cârciumarul are să voteze tot cu guvernul, iar alţi oameni de prin comună, care au interese şi afaceri cu cârciumarul, cu perceptorul sau cu primarul, au să voteze cum votează şi aceştia, după cum or sta de vorbă şi s'or înţelege. Dar eu, Vasile Nicoară, eu cu cine votez?

Intrebarea aceasta îi face pe boieri să râdă, au auzit-o la teatre din gura unui om care se clatină pe picioare, sughite mereu şi-i întreabă pe toţi cu cine să voteze. E beat nevoie mare şi, cum îl vede, lumea începe să râdă.

Dar eu, Vasile Nicoară, nu beau de şapte luni de-

cât din apa cu care se stinge varul şi de sughiţat nu sughiţ decât de foame. Mie nu-mi arde de glumă şi nu cred că ar putea râde cineva când întreb : Cu cine votez ?

Cu cine am să votez eu, Vasile Nicoară, din comuna Valea Seacă, plecat de acasă fiindcă nu mai am pământ, fiindcă vitele mi-au fost vândute de perceptor ? Cu cine am să votez eu, Vasile Nicoară, care muncesc de şapte luni în Bucureşti pentru 30 de lei pe zi şi n'am mâncat toată vara decât o bucată de pâine cu castravete sau cu ridiche ? Mâna asta a mea o să aibă între degetele ei stampila cu care se hotărăşte soarta ţării. Ce nume, ce semne au să merite să o pun pe ele ? Mâna asta, care a muncit pentru 30 de lei pe zi, cum are să poată ea pune sigiliul pe un partid, sfinţindu-l cu toată truda şi suferinţa ei, zicându-i : tu eşti bun, pe tine te aleg de bună voie ?

Şi totuşi, legea ne dă dreptul să alegem şi să schimbăm stăpânii ţării. I-am ales şi i-am schimbat până acum de câteva ori. Perceptorii tot ne-au luat vitele din bătătură şi noi am fost plătiţi tot cu 30 de lei pe zi.

Acum se apropie alte alegeri şi eu, Vasile Nicoară, stau şi mă întreb : Cu cine am să votez ? Partidele sunt toate boiereşti. Treburile pentru care se ceartă sunt tot boiereşti. Sunt partide care vor să fim cu Franţa, şi altele care vor să fim cu Germania. Sunt partide care vor să se cumpere tunurile în străinătate, şi altele să se facă în ţară. Pe listă nu e niciun partid care, a doua zi după venirea la cârmă, să spună : oameni ca Vasile Nicoară, care muncesc de

dimineață până seara, nu se poate să fie plătiți numai cu 30 de lei pe zi.

Și atunci eu, Vasile Nicoară, care am mai votat până acum de câteva ori și știu că vin alte alegeri, cu ceva băutură la început și pe urmă iar cu patru ani de sărăcie, simt că în mintea mea un gând se răsucește ca o sârmă înroșită : Cu cine am să votez ?

*
* *

Așa am simțit că gândește despre alegerile ce vin omul care într'o zi friguroasă, din acest început de iarnă, mânca o bucată de pâine și o ridiche neagră, afară, lângă o grămadă de cărămizi. Am stat apoi de vorbă cu el și am văzut că nu m'am înșelat : Vasile Nicoară gândea întocmai cum îmi închipuisem.

Sunt în țară la noi sute de mii de oameni care nu au cu cine vota. Oricât ar da ocol orizontului politic, nu vor putea găsi un singur partid pe care votându-l să aibă sentimentul că-și pun soarta în mâinile lui, fără teamă că au să fie înșelați.

In fața alegerilor care se apropie, toți oamenii aceștia se întreabă : Noi cu cine votăm ? In gura lor, întrebarea cetățeanului turmentat capătă un sens tragic.

Vremurile pe care le trăim sunt sumbre. Mai pot fi întâlniți mulți urmași de-ai lui Cațavencu. Dar întrebarea cetățeanului turmentat și-o pun acum mii de oameni treji.

*
* *

Mă gândesc la un spectacol în care întrebarea din „Scrisoarea pierdută“ ar fi rostită de eroi din zilele

noastre. Scena ar reprezenta o casă în construcție, lângă care un om ar mânca o bucată de pâine cu o ridiche neagră. Domni grași și decorați s'ar repezi să-l îmbrățișeze, unii chiar l-ar săruta ; agenți electorali ar dansa în jurul lui, trăgându-l de mână. Pe urmă toți ar dispare, rămânând doar omul dela început. Ar veni atunci o răbufnire rece de vânt, iar el, ridicând fruntea de lângă grămada de cărămizi, ar întreba : Cu cine să votez ?

S'ar auzi apoi ecoul unor mitraliere și ar apare un convoi de oameni tineri. Fiii muncitorilor dela Grivița. S'au făcut mari și au drept la vot. Și ar întreba : Noi pentru cine să votăm ?

Ar trece minerii din Valea Jiului și țăranii din Moldova, cu fețele mari și supte de foame, și ar întreba : Noi cu cine votăm ?

Sunt sigur că nimănui nu i-ar veni poftă să râdă.

1937

GLASUL SCRIITORILOR

La congresul internaţional al scriitorilor, acel patetic congres pentru apărarea culturii, care în vara anului trecut şi-a ţinut şedinţele la Barcelona, la Madrid şi apoi la Paris, scriitorii care luau cuvântul îşi făcuseră o regulă ca, în afară de mesajul lor personal, să povestească lucruri văzute în Spania. A fost un prilej unic pentru auditori de a se informa variat şi amplu: câteva duzini de scriitori, alcătuind o vastă echipă de reporteri, aduceau rodul şederii lor în Spania.

Fiecare din ei a avut de povestit ceva: o călătorie cu tramvaiul în Madridul asediat, o convorbire cu doi copii într'un cartier distrus de bombe, câteva cuvinte ale unui ţăran rostite într'un amurg, în spatele frontului. Sau întâlnirea cu combatanţii. Cutare scriitor european găsit în Sierra Guadarrama, cu arma pe umăr: „lupt aici pentru toţi scriitorii din lume, pentru ca ei să-şi poată spune, liberi, cuvântul".

Şi o ciudată întâlnire, relatată cu o strălucitoare inteligenţă, de Jean Richard Bloch:

„Mergem pe înserat pe o şosea, şi iată că în faţa automobilului nostru apar de peste câmp două siluete, care mi se par deodată foarte cunoscute. Era mai

întâi un călăreț înalt și slab, pe un cal mare, cu o pălărie uriașă în cap. Iar în spatele lui, venea unul bondoc și gras, cu fața rotundă, călărind pe un catâr. Siluetele îmi erau cunoscute, familiare. Erau chiar ei, așa cum îi știam din copilărie. Când am ajuns în sat și ne-am oprit la o cârciumă, am fost ajunși de cei doi călăreți. Nu mai încăpea nicio îndoială: erau ei. S'au apropiat de noi și ne-au salutat cu pumnul strâns".

Toți cei de acolo au înțeles fina aluzie că înșiși eroii lui Cervantes, tot ce putea avea Spania mai profund și etern, erau de partea Frontului Popular.

„Când după două luni, a continuat Jean Richard Bloch, în urma unei mai lungi opriri în Barcelona bombardată noapte de noapte de avioane, și totuși calmă, dârză, eroică, am trecut din nou în Franța, primul om care l-am văzut era așezat pe malul unei ape și pescuia cu undița. Până seara am mai întâlnit câteva duzini de astfel de oameni, văzându-și liniștiți de pescuit. Efectul pe care l-au produs asupra mea, a fost extraordinar. In timp ce în Spania se dădea o luptă în care era angajată nu numai independența acestui popor, ci spiritualitatea întregii lumi, bătrâna, imbecila Europă, pescuia cu undița".

Alți scriitori au rostit în microfonul din sală cuvinte fierbinți și dramatice. Vorbind, Ilya Ehrenburg părea că se înalță dintr'o tranșee. „Prin frontul din Sierra Guadarrama trece însuși frontul umanității".

Poeți din America de Sud sau poeți negri au vorbit cu inima plină de durere: „Noi, negrii din întreaga lume, suntem cei dintâi care deplângem această tragedie". In privirile lor se citea nedumerire, spaimă aș

putea spune, față de desinteresul arătat dramei spaniole de oamenii care erau datori să aibă întreaga măsură a ceeace era în joc în acest război fără precedent.

Glasul acelor scriitori, din atât de multe țări, era al unor oameni angajați cu toată ființa față de soarta omenirii. Mesajul acelor vibrante conștiințe, desnădăjduit și înflăcărat în același timp, pornea către întreaga lume, îndemnând-o să se opună măcelului, barbariei, întunericului.

Abia acum, și încă nici acum în întregime, Europa începe să-și dea seama de importanța diplomatică, militară chiar, a adevărurilor strigate atunci într'un congres de scriitori.

1938

OPTSPREZECE LUNI

Mâine, 17 Ianuarie, se împlinesc optsprezece luni, adică un an şi jumătate, de când într'o seară la Tetuan, oraş din Marocul spaniol, două autocamioane pline cu soldaţi mauri au stopat în faţa poştei şi ofiţerii le-au dat ordin s'o ocupe. Cum soldaţii ezitau, unul din ofiţeri scoase revolverul şi omorî cu un foc pe acela dintre ei care îi era mai la îndemână.

Cinci minute după această execuţie spontană, localul poştei din Tetuan era ocupat de soldaţii mauri. Momentul în care autocamioanele au sosit în faţa poştei a coincis cu lunga pauză a cinematografelor. Patronii cinematografelor din Tetuan, pentru a veni în ajutorul cafenelelor din oraş ale căror treburi mergeau destul de prost, hotărîseră să facă la jumătatea fiecărui film o pauză de peste jumătate de oră. Spectatorii ieşeau pe străzi, iar o parte din ei intrau în cafenele, care în felul acesta mai prindeau viaţă.

Tocmai în momentul pitoresc în care mulţimea se plimba pe străzi, aşteptând reînceperea spectacolului, au apărut cele două autocamioane. Nimeni nu a înţeles ce se petrece în faţa poştei şi când odată cu focul de revolver al ofiţerului au început să sune soneriile,

mulţimea s'a grăbit spre intrări pentru a nu pierde spectacolul, fără să bănuie că lasă afară începutul unuia din cele mai sguduitoare spectacole din câte s'au putut vedea pe faţa pământului.

Fiindcă în acea seară, în faţa poştei din Tetuan, începea rebeliunea unor generali care aveau să-şi înnece ţara în valuri de sânge. Când către miezul nopţii spectatorii au ieşit pe uşile cinematografelor, pe trotuar se mai aflau încă trei cadavre. In decursul zilei următoare, numărul victimelor din oraşele şi satele Marocului spaniol s'a urcat la trei mii. Aceasta a fost cea dintâi baie de sânge: trei mii de oameni, membri ai partidelor care formau guvernul, au fost scoşi din casă, puşi la zid şi, fără niciun fel de judecată, executaţi. In numai 24 de ore, mica mascaradă din faţa poştei din Tetuan devenise o maşinărie monstruoasă, un adevărat abator de oameni.

Travestit în arab, generalul Franco sosea cu avionul din insulele Canare şi, după câteva scurte tratative în urma morţii neaşteptate a generalului San Jurjo, menit să fie şeful răscoalei, lua comanda rebeliunii. In cursul zilei de 19 Iulie, insurecţia izbucnea şi în Spania: garnizoanele oraşelor, împreună cu faimoasa şi nefasta Gardă Civilă, se răscoală împotriva guvernului. Lipsit de cele mai importante pârghii ale autorităţii de stat, guvernul, compus din membrii unui partid burghez-republican, se gândeşte să intre în tratative cu rebelii. Dar atunci se întâmplă prima minune — apărarea Madridului avea să fie a doua — din cursul rebeliunii spaniole. Populaţia oraşelor se înarmează cu ce îi iese în cale şi porneşte împotriva cazărmilor

răsculate, pe care le cucereşte. In 48 de ore dela izbucnirea rebeliunii, marile oraşe ale Spaniei, Madridul, Valencia, Barcelona, sunt măturate de ofiţerii rebeli. Guvernul îşi regăseşte sângele rece şi începe să organizeze rezistenţa împotriva răscoalei.

Dispunând de un abundent material de război, ca şi de trupe regulate, printre care regimente de mauri şi Legiunea străină, generalii reuşesc să cucerească în primele luni câteva oraşe pe care le trec prin foc şi sânge. Badajos are să rămână cel mai cumplit exemplu de ferocitate. Şi pe urmă au urmat Irun, San Sebastian, Malaga, Guernica, Durango, Bilbao.

Dar în acelaşi timp au fost Madridul, Guadalajara, Teruel. Locuri unde s'au dat bătălii grele şi unde republicanii au obţinut victorii răsunătoare, zdrobind divizii italiene înarmate până în dinţi şi conduse de „veterani" ai războiului din Abisinia, cum le plăcuse fasciştilor să se laude.

Când a izbucnit rebeliunea, se afirma că într'o săptămână, cel mult două, republicanii au să fie şterşi de pe faţa pământului. Rebelii aveau nu numai tunuri şi soldaţi, ci de partea lor trecuse din prima zi mai toată presa continentului, a cărei simpatie mergea până la deşănţare. In fiecare zi, armatele „liberatoare" cucereau oraşe după oraşe şi înaintau zeci de kilometri, încât, dacă li s'ar face socoteala, de mult generalul Franco trebuia să fi fost la Praga, nu numai la Barcelona. Ce era adevărat din toată această furie, din toată această sarabandă de victorii? Nimic.

După un an şi jumătate, Madridul e la locul lui, îndârjit şi eroic, scriind în istoria vremii noastre una din cele mai emoţionante pagini.

Intreaga lume va trebui să ţină seamă de sângele pe care-l varsă nobilul popor spaniol, nu numai pentru a împiedica propria sa subjugare, ci şi pentru a salva noţiunea de demnitate umană.

1938

UCIDEREA COPIILOR

Felul în care sunt purtate cele două războaie, din Spania şi din China, deschide în faţa omenirii o sumbră perspectivă. Se practică pe scară largă masacrarea populaţiei civile şi uciderea copiilor, dela cei mai răsăriţi până la cei de ţâţă şi până la cei din pântecele mamei ; ne mai respectându-se nimic: nici nevinovăţia de înger a copiilor de doi ani, nici misterul vieţii din adâncurile fiinţei umane.

A fost o vreme când aceste fragile forme ale vieţii erau respectate de războinici. Ei făceau deosebire între carnea ca petalele de trandafir a copiilor şi trupurile oamenilor maturi. Legea războiului era să nu fie ucişi decât cei care ar fi putut purta arme şi ucide la rândul lor. Bătrânii, femeile, copiii, erau cruţaţi. Atât cât a trăit această lege, copiii au fost la adăpost de cruzimile directe ale războiului. Privaţiunile de tot felul, foamea şi frigul, părinţii pierduţi pe front, erau destul ca suferinţă pentru ei în timpul sângeroaselor încăerări dintre popoare.

Dar lucrurile nu s'au oprit aici şi rolul jucat de copii în timpul războaielor devine de o lipsă de omenie înspăimântătoare. Faptul asupra căruia trebue atrasă cu toată desnădejdea atenţia lumii, este că nu întâm-

plător copiii cad victime bombardamentelor aeriene. După cum sunt prezentate lucrurile, s'ar putea crede că acei copii, victime ale raidurilor japoneze și franchiste, au fost uciși din întâmplare, că nu ei erau obiectivul.

Ori tocmai aici stă marea crimă a acestor războaie: copiii formează în realitate un obiectiv pentru statele majore ale agresorilor. In evanghelia războiului total, Ludendorff spune clar că orice mijloc este bun pentru a demoraliza pe inamic și că uciderea populației civile e de natură să producă un efect dezastruos asupra soldaților din tranșee și să slăbească frontul. Tehnica războiului total cere să se comită acte de o atât de necruțătoare cruzime, încât resorturile morale ale poporului atacat să fie distruse. Printre aceste acte scelerate este și uciderea copiilor. Se scontează că în fața unor fapte de o atare cruzime, în fața mormanelor de cadavre de copii, puterea de rezistență a țărilor atacate se va prăbuși. Așa propovăduește evanghelia războiului total.

Copilăria, adică acea lume de trupuri fragile și suflete nevinovate, devine astfel un obiectiv al statelor majore. Copiii au ajuns carne de tun, material a cărui distrugere aduce inamicului mari foloase, ca distrugerea nodurilor de cale ferată, a uzinelor sau a depozitelor de muniții.

De amenințarea aceasta nimeni nu trebue să se îndoiască. Oribila primejdie care planează asupra copiilor e un motiv grav și tragic, ca întreaga omenire să se ridice din toate puterile, împotriva unui viitor război.

1938

LA PRIMĂRIA DE NEGRU

În dimineaţa în care a avut loc exerciţiul de apărare pasivă, la Primăria de Negru s'au oficiat vreo sută de cununii civile.

Când perechile unite în faţa legii au dat să plece, un gardian a închis uşa: „Nu se poate, acum începe bombardarea". Peste o clipă, sergenţii de stradă au început să fluiere şi s'a auzit dangăt de clopote. Afară, nu se mai vedea ţipenie de om.

Atunci, un uşier a strigat: „Făceţi linişte, fiţi atenţi că o să vorbească domnul colonel despre bombardamente". Linişte s'a făcut şi un domn în civil, cam vârstnic, suindu-se pe un scaun, a început să vorbească despre importanţa apărării pasive. Au fost evocate avioanele de bombardament, puterea de distrugere a bombelor, primejdia gazelor asfixiante şi s'a arătat cât de important este pentru un orăşean din zilele noastre să aibă la el acasă, înainte de orice, o mască de gaze. Zumzetul avioanelor care sburau pe deasupra făceau vocii oratorului, ca într'o dramă bine regizată, un acompaniament aproape înfricoşător. Noii căsătoriţi, stând unii lângă alţii, cu expresia de fericire de mai înainte mult atenuată, au ascultat timp

de un sfert de oră neprevăzuta inițiere în tehnica războiului modern.

Noroc că sergenții au început să fluiere din nou. Ușile au fost deschise și mulțimea a năvălit în stradă, în lumina puternică și totuși dulce a acelei zile de toamnă. De pe trotoare, fotografii s'au repezit să prindă instantanee. Surâsurile au reapărut pe fețe, iar atunci când s'a auzit o voce de bariton : „Prin urmare cel mai bun cadou de nuntă, două măști de gaze..." toți câți erau acolo au râs din toată inima.

O, dacă totul ar putea trece tot atât de repede! Dacă ultimele săptămâni ar rămâne doar un vis urît și oamenii, toți oamenii de pe tot pământul, ar putea râde cu hohote de măștile de gaze, cum s'a râs în dimineața aceea la Primăria de Negru...

1938

UN SCANDAL UITAT

Zilele acestea mi-am adus aminte de un scandal pe care probabil toată lumea l-a uitat. E drept că pare foarte mult timp de când a avut loc, deși în realitate nu sunt decât câțiva ani. Pe atunci apărea foarte des în jurnale, aproape în fiecare zi, un cuvânt : dezarmare. Știu că vă vine să râdeți.

A fost însă o vreme când pronunțarea acestui cuvânt nu trezea nicio ilaritate. Pe atunci, era rostit cu toată seriozitatea de unii bărbați de stat, și cu speranță de masele care nu mai voiau să fie trimise într'un nou măcel. Ani întregi, cuvântul acesta a reprezentat un ideal spre care omenirea încerca să-și găsească drumul. Nu era o utopie, ci un lucru posibil, o țintă care putea fi atinsă de omenire, cum au fost atinse atâtea alte ținte care au scos-o din întunericul trecutului. Pe atunci, cuvântul dezarmare nu făcea pe nimeni să râdă. El făcea însă frică fabricanților de tunuri.

In vremea aceea, care acum ni se pare atât de depărtată, a avut loc scandalul pe care vreau să vi-l reamintesc. Pe atunci, dezarmarea se bucura de un întreg aparat diplomatic : reprezentanți ai statelor din

toată lumea se adunau să discute şi să vadă prin ce mijloace s'ar putea realiza.

Da, au fost pe pământul acesta, care acum e gata să sară în aer, nişte conferinţe cărora statele şi popoarele le acordau o mare importanţă şi care se chemau conferinţe ale dezarmării. Azi, aproape nici nu ne vine să credem.

Dar ca o dovadă că ţinta urmărită nu era o utopie, că ar fi putut fi atinsă, e faptul că nu numai popoarele acordau acelor conferinţe o mare importanţă, ci şi fabricanţii de tunuri. La o şedinţă, unul din membrii conferinţei s'a ridicat, rostind cu indignare: „Domnilor, noi încă ignorăm mijloacele pe care le întrebuinţează duşmanul cu care avem să ne batem. In timp ce stăm şi discutăm academic despre pace, agenţi ai fabricanţilor de arme dau târcoale prin coridoare, cu servietele pline, căutând să cumpere complicităţi până şi în această conferinţă a dezarmării". A doua zi, ziarele au scris: „O stranie întâmplare la conferinţa dezarmării".

Aşa dar, fabricanţii de tunuri trimiseseră agenţi până şi la conferinţa dezarmării. Dacă în acea şedinţă prezenţa lor a fost denunţată, în câte alte locuri n'a fost binevenită. Câte redacţii de ziare, câţi miniştri, câţi oameni de stat n'au fost vizitaţi de agenţii fabricanţilor de arme, cu servietele pline. In cel mai scurt timp ei au creat noi partide politice, trusturi de presă, agenţii telegrafice şi au găsit profeţi care să propovăduiască frumuseţea sângelui vărsat pe câmpul de bătaie.

E bine să nu uităm, e necesar să ţinem minte, că în spatele a tot ce se petrece acum în Europa, în spa-

tele atâtor defilări grandioase, în spatele profeţilor care de pe tribune înalte tună şi fulgeră, aruncând în suflete neagra sămânţă a urii, în spatele atâtor drapele care flutură în vânt, nu se găseşte decât silueta borţoasă şi crăcănată, complect lipsită de măreţie, a fabricanţilor de tunuri.

1938

STILOU CU GAZE ASFIXIANTE

Se desfăşoară în momentul de faţă în America un mare proces de spionaj intentat împotriva a patru cetăţeni germani.

Intr'o ultimă şedinţă, tribunalul a stabilit că unul din acuzaţi, cetăţeanul Schmidt, voind să intre în posesia unor planuri, găsise cu cale că mijlocul cel mai bun ar fi să atragă într'o cursă pe cel care le deţinea. Lucrul acesta odată făcut, dacă ar fi fost nevoie, cetăţeanul Schmidt urma să folosească gazele asfixiante pe care le avea într'un stilou.

Stilou cu gaze asfixiante! Iată ce trebue să reţinem din desbaterile acestui proces. Pare să fie vorba de o ultimă născocire. Aşa dar, gazele asfixiante, acest satanic mijloc de a ucide, au ajuns să fie închise într'un stilou, purtat în mod elegant în buzunarul hainei. Dela inelul cu otravă, perfidia omenească nu mai înregistrase o astfel de victorie.

Trebue totuşi să recunoaştem că stilouri cu gaze foarte primejdioase au existat chiar înainte de desvăluirile procesului dela New-York.

Ce să mai vorbim? Sunt lucruri pe care le ştie toată lumea. Lenta otravă, scursă din aceste stilouri, s'a ridicat sub formă de gaze din paginile gazetelor,

a învăluit minţile cititorilor, le-a amorţit unele facultăţi, iar pe altele le-a surexcitat până la paroxism. Mii, zeci de mii de asemenea stilouri au lucrat în ultimii ani în slujba aceloraşi forţe ca şi stiloul cetăţeanului Schmidt.

Stilouri cu gaze asfixiante, să recunoaştem: e timpul vostru! Ce importanţă are că stiloul lui Schmidt n'a apucat să funcţioneze? Sunt alte zeci de mii care în fiecare zi răspândesc gazele lor subtile, perfide, asfixiante.

O, stilouri! Stilouri, cu peniţa de aur! Nu ştiu dacă născocitorul vostru ar avea motive să fie prea fericit. Cu cât aţi fost mai scumpe, cu atât aurul peniţei a avut mai multe carate, cu atât din cerneala voastră s'au ridicat mai stăruitor gazele asfixiante.

De ce? Când misiunea voastră ar fi putut fi atât de frumoasă!

Ii mai rămân totuşi lumii câţiva oameni care scriu deadreptul cu unghia.

1938

GHICEA VIITORUL PENTRU O STRACHINĂ DE MĂLAI...

De când au fost născocite linotipurile și rotativa a vărsat pe gura ei sute de kilometri de hârtie tipărită pe oră, s'a scris cât poate nu s'a scris în toate celelalte veacuri, când oamenii foloseau „mașina plană". S'au scris și citit în aceste ultime decenii, munți de hârtie.

Devenită hrană de fiecare zi a milioanelor de oameni, tot atât de necesară ca și mâncarea și uneori — vai! — tot atât de puțin substanțială, hârtia ziarelor a fost imprimată cu tot ceeace a putut trece prin mintea celor ce trebuiau să scrie. In fiecare dimineață, pogoane de hârtie urmau să apară înnegrite cu vorbe care să cuprindă idei și fapte sau lipsă de idei și fapte. Și astfel, s'a scris. S'a scris zi de zi, despre tot ceeace se întâmplă sau nu se întâmplă în lume.

S'a scris mult, printre altele, despre mizerie. Reporterii ziarelor s'au referit adeseori la mizerie. Mizeria fiind permanentă, se putea scrie despre ea oricând. Și astfel, s'a scris atât de mult, încât oricât ar fi de cumplită, cuvintele care pot s'o exprime s'au tocit, și oricum s'ar strădui cei ce scriu să le alăture, ele sunt departe de a mai ridica în mintea cititorilor imaginea adevărată a mizeriei. Frazele despre mizerie au deve-

nit stereotipe; nicio flacără nu mai țâșnește din ele. Mizeria e scrâșnet, și foame, și pumni încleștați. Dar oricât de aspră ar fi realitatea ei, în paginile gazetelor nu mai răzbește decât o palidă imagine. E un subiect epuizat. Oamenii locuesc în case roase de igrasie, se încălzesc uneori vârînd în sobă ultimul scaun din odae sau mor de foame; dar lucrurile acestea s'au petrecut de zeci de mii de ori și tot de atâtea ori au fost scrise. Cum ar mai putea fi alăturate cuvintele pentru a le exprima cu prospețimea dureroasă a tăieturii de cuțit?

Totuși, se mai întâmplă ca în relatarea faptelor diverse — și au fost milioane de fapte diverse — să se iște o frază care n'a mai fost scrisă niciodată și care să fie în adevăr vie, senzațională.

E o lună de când țin minte o astfel de frază și cred că n'am s'o uit multă vreme. Autorul ei e un corespondent de ziar, dintr'un obscur orășel moldovenesc. Vorbind de moartea unei femei, din pricina mizeriei, scrie: „In ultima vreme făcea pe cărturăreasa și ghicea viitorul pentru o strachină de mălai".

Remarcați mai întâi amara savoare a expresiei: „Făcea pe cărturăreasa..." Lumea mahalalelor își spune în acest „Face pe..." punctul ei de vedere sceptic și pejorativ. „Face pe avocatul..." Este omul despre care se spune așa, avocat sau nu? Poate că este, dar mahalaua îl declasează: „Face pe..." Din toate mizeriile prin care poate trece un om, poate cea mai dureroasă e aceea de a trebui „să facă pe..." Să facă pe contabilul, să facă pe avocatul.

Femeia care a murit în obscurul târg moldovenesc

făcea pe cărturăreasa. Și „ghicea viitorul pentru o strachină de mălai".

Nu cred să fi întâlnit vreodată o frază care să exprime atâta mizerie, atâta mizerie a mizeriei. Gândiți-vă la femeia aceea care făcea pe cărturăreasa. Gândiți-vă la celelalte femei, la clientele acestei pseudo-cărturărese.

Și gândiți-vă și la viitorul lor. Un viitor ghicit pentru o strachină de mălai!

1938